

معتاد به مرگ

اعدام به اتهام
جرایم مواد مخدر
در ایران

AMNESTY
INTERNATIONAL

عفو بین الملل جنبشی جهانی است و در بیش از ۱۵۰ کشور و سرزمین جهان بیش از ۳ میلیون پشتیبان، عضو و فعال دارد که برای پایان دادن به نقض فاحش حقوق بشر پیکار می کنند.

چشم انداز ما این است که هر انسانی از حقوق محفوظ در اعلامیه جهانی حقوق بشر و سایر معاهده های بین المللی حقوق بشر برخوردار شود.

عفو بین الملل از هر حکومت، ایدئولوژی سیاسی، مذهب یا منافع اقتصادی مستقل است و هزینه کارهای آن به طور عمده به وسیله اعضا و هدایای عمومی تامین می شود.

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

نشر نخست در ۲۰۱۱ توسط:
Amnesty International Ltd
Peter Benenson House
1 Easton Street
London WC1X 0DW
United Kingdom

© عفو بین الملل ۲۰۱۱

نمایه: MDE 13/090/2011 Persian

زبان اصلی: انگلیسی

چاپ توسط عفو بین الملل، دبیر خانه بین المللی، بریتانیا

همه حقوق محفوظ است. این نشریه تحت حق کپی رایت است، اما می توان بدون پرداخت وجه به هر روشی برای کارهای دفاعی، کمپین و آموزش تکثیر کرد اما نه برای فروش مجدد. دارنده حق کپی رایت از همگان خواهش می کند قصد استفاده از آن را به منظور ارزیابی تاثیر آن گزارش کنند. به منظور نسخه برداری در شرایط دیگر، یا استفاده دوباره در نشریات دیگر یا ترجمه و اقتباس، دریافت اجازه قبلی از ناشر ضروری است و ممکن است وجهی قابل پرداخت باشد. برای درخواست اجازه، یا هر پرسش دیگری، لطفاً با copyright@amnesty.org تماس بگیرید.

تصویر روی جلد: © Amnesty International

amnesty.org

فهرست

1 - مقدمه	5
2 - پیشینه: استفاده از مواد مخدر در ایران و مبارزه با قاچاق مواد مخدر	9
مصرف مواد مخدر در ایران	9
ابتکار عمل های مبارزه با قاچاق مواد مخدر	10
3 - توسل گسترده ایران به مجازات اعدام برای جرایم مواد مخدر	13
قانون مبارزه با مواد مخدر	13
اصلاحیه های قانون مبارزه با مواد مخدر در سال 2011	14
اعدام ها: آمار و ارقام	16
اعدام در زندان و کیل آباد	20
شرایط در زیر حکم اعدام	22
4 - قربانیان مجازات اعدام	24
گروه هایی که بیش از همه در خطرند	24
افغان ها	24
بلوچ ها	25
کوره سنی	25
زنان	26
مجرمان نوجوان	27
زندانیان سیاسی محکوم به اتهام های جرایم مواد مخدر	27
5 - نظام ناعادلانه قضایی	29
تبعیض علیه اتباع خارجی	32
6 - مجازات اعدام: نقض حقوق بشر	35

- 36..... مجازات اعدام برای جرایم به مواد مخدر: حقوق و موازین بین المللی
- 40..... 7 - نتیجه گیری ها و توصیه ها
- 40..... توصیه ها
- 42..... پیوست 1: جرایم مستوجب اعدام در قانون مبارزه با مواد مخدر
- پیوست 2: نمونه پرونده های افغان ها از ولسوالی غوریان که به جرایم مواد مخدر در ایران
محکوم شده اند..... 44
- 45..... پیوست 3: زنان محکوم به اعدام به اتهام جرایم مواد مخدر
- 46..... پیوست 4: نوجوانان محکوم به اعدام به اتهام جرایم مواد مخدر
- 48..... پیوست 5: ماده 128 قانون آیین دادرسی کیفری
- 49..... پی نوشت ها

1 - مقدمه

«احترام به تمامی حقوق بشر جزئی ضروری از اقدام برای پرداختن به مشکل مواد مخدر است و باید باشد.»

مجمع عمومی سازمان ملل، همکاری بین المللی علیه مشکل جهانی مواد مخدر، ژانویه 2002

«او از زندان تایباد در ایران به ما تلفن کرد تا بگوید در کمتر از دو ساعت اعدام می شود. تا جایی که من می دانم او هرگز به دادگاه نرفت... ما نتوانستیم جنازه او را پس بگیریم، چون ایران 200 میلیون ریال (بیش از 18000 دلار امریکایی) طلب می کرد که از عهده ما بر نمی آمد.» این گفته های یکی از خویشان حاج بصیر احمد، یک تبعه افغانستان است که گویا در سپتامبر 2011 در ایران اعدام شده است. مقامات هنوز اعدام او را تایید نکرده اند.

اعدام مجرمان متهم به قاچاق مواد مخدر از اواسط 2010 در ایران به سرعت افزایش یافته است. تعداد زیاد این اعدام ها، پس از این که قوه قضاییه در مهر 1389 قصد سرکوب قاچاق مواد مخدر را اعلام کرد و پس از اصلاحیه قانون مبارزه با مواد مخدر که در دی 1389 به اجرا در آمد، ادامه یافته است. بسیاری از محکومان در اعدام های پنهانی دسته جمعی در زندان ها کشته شده اند و اغلب به خانواده ها و وکلای آنها اطلاع کمی داده شده یا اصلاً اطلاعی داده نشده است. اکثر - یا شاید همه - آنها در محاکمه های به شدت ناعادلانه، از جمله با محرومیت از داشتن وکیل و بدون حق فرجام خواهی، به مرگ محکوم شده اند. در میان این عده سه زن - هر سه مادر و تنها سرپرست کودکانشان - هم بودند که در بهمن 1387 با سوءظن به قاچاق مواد مخدر دستگیر شدند، بدون حضور وکیل مورد بازجویی قرار گرفتند و پس از محاکمه در دادگاه انقلاب در همدان بدون حق فرجام خواهی به مرگ محکوم شدند.

تعداد دستگیری های مظنونان به قاچاق مواد مخدر در سال های اخیر در ایران به شدت افزایش یافته است و بخشی از این دستگیری ها نتیجه همکاری بین المللی برای متوقف ساختن جریان مواد مخدر از افغانستان است. کسانی که بیش از همه در خطر اعدام به سر می برند اکثراً مردمانی از بخش های محروم جامعه هستند؛ اعضای فقیر جامعه اکثریت فارس زبان؛ اعضای جوامع قومی که در عمل و قانون در ایران با تبعیض روبرو هستند؛ تبعه های کشورهای دیگری که از وضعیت خوب اقتصادی برخوردار نیستند، به ویژه افغان ها. زنان در میان محکومان به مرگ هستند و بعضی از آنها ممکن است به خاطر آوردن نان برای خانواده یا فریب و وسوسه به حمل مواد مخدر دست زده باشند، در حالی که سلطان های مواد مخدر از دستگیری و پیگرد فرار می کنند.

مقامات ایران به طور منظم طیفی از موازین بین المللی مربوط به استفاده از مجازات اعدام را نقض می کنند، از جمله این که این مجازات حداکثری باید تنها در مورد مهمترین جرایم و پس از محاکمه عادلانه اجرا شود و نباید یک مجازات الزامی باشد. بسیاری از دستگیر شدگان به اتهام جرایم مواد مخدر مورد شکنجه یا بدرفتاری های دیگر قرار می گیرند تا وادار به «اعتراف» شوند.

محمود اسلامدوست، از مسلمانان اهل سنت اقلیت آذربایجانی¹ و پدر زندانی محکوم به اعدام یوسف اسلامدوست، که پس از محاکمه ای ناعادلانه به اتهام مواد مخدر محکوم به اعدام شد، به عفو بین الملل گفت:

«پسر من بیگناه است. با وجود این که قاضی به ما گفته بود یوسف به شش یا هفت ماه زندان محکوم خواهد شد، وزارت اطلاعات خواستار اعدام او شد. پسر من در حدود 50 روز در وزارت اطلاعات

تحت شکنجه شدید بوده است.»

رویه های تبعیض آمیز علیه اتباع افغانستان، که حداقل 4000 نفرشان به خاطر قاچاق مواد مخدر در ایران به اعدام محکوم هستند، و سایر اتباع خارجی، ایرادهای جدی در نظام عدالتی ایران را بیشتر می کند. به نظر می رسد بعضی اتباع خارجی محکوم به اعدام به اتهام مواد مخدر اصلا محاکمه نمی شوند و اکثر آنها از هر گونه مشاوره حقوقی و کمک کنسولی محروم هستند. بعضی از آنها تنها زمانی می فهمند به مرگ محکوم شده اند که مسئولان زندان به آنها خبر می دهند.

اعدام مجرمان نوجوان - که در زمان انجام جرم اتهامی کمتر از 18 سال دارند - به ویژه آزار دهنده است. گویا دو نفر از این افراد، دو افغان به نام های وحید مسلمی و محمد نوروزی، در میان 22 نفری بودند که در شهریور 1390 به اتهام مواد مخدر در زندان های اوین و رجایی شهر اعدام شدند. بنا به گزارش ها، مجرمان نوجوان دیگری نیز به اعدام محکوم هستند و بعضی از آنها ممکن است تا حالا اعدام شده باشند.

مشکل شدید مواد مخدر در ایران را نمی توان با افزایش دایمی تعداد اعدام ها حل کرد. در واقع، هیچ مدرکی در دست نیست که نشان دهد مجازات اعدام تاثیر قابل تشخیصی در کاهش قاچاق و سوءاستفاده از مواد مخدر دارد و حتا بعضی از مسئولان نسبت به اثربخشی آن تردید دارند. به رغم اعتیاد مقامات دولتی به اعدام به عنوان راه حل برای تمام بیماری های اجتماعی، مشکل مواد مخدر در ایران به رشد خود ادامه می دهد.

ببست سال پیش، مقامات دولتی در «جنگ با مواد مخدر» و با هدف از بین بردن قاچاق مواد مخدر در کشور، اعدام مجرمان به اتهام مواد مخدر را افزایش دادند. امروز، ایران در حدود دو میلیون معتاد و مصرف کننده مواد مخدر دارد و هنوز بزرگترین بازار برای تریاک و دیگر مواد مخدر غیرقانونی در جهان است. ایران در عین حال، کشوری در مسیر گذر قاچاق به کشورهای دیگر، به ویژه به سوی اروپا و نیز گذر رو به رشد قاچاق به سوی آفریقا به شمار می رود. در تحولی جدید، مقادیر رو به افزایشی از روان گردان های صنعتی غیر دارویی مثل متامفتامین («کریستال مت») در ایران تولید و به خارج، به خصوص کشورهای آسیایی، صادر می گردد.

تصویب قانون مبارزه با مواد مخدر در سال 1989، به همراه دستور آیت الله خمینی، بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، به قوه قضاییه برای تسریع مجازات مجرمان، به افزایش شدید اعدام محکومان جرایم کیفری دامن زد. این قانون مجازات اعدام را برای قاچاقچیان مقدار مشخصی از مواد مخدر مختلف الزامی کرد. بر اساس اطلاعاتی که عفو بین الملل توانسته گردآوری کند، تعداد اعدام هایی که رسماً تایید می شود از 158 مورد در سال 1987 به 1500 نفر در 1989 افزایش یافت.² بیشتر قربانیان به اتهام مواد مخدر محکوم شده اند، گرچه تعداد اشخاص اعدام شده به خاطر جرایم دیگر، مثل قتل و سرقت مسلحانه، نیز افزایش یافته است، زیرا حکومت به «مجازات اعدام به عنوان راه حل فراگیر برای تمام بیماری های اجتماعی اعم از اختلاس تا قتل دسته جمعی» رو آورده است.³

«در بعضی محافل در ایران، مجازات اعدام ظاهراً به خودی خود یک فضیلت به شمار می رود، صرفنظر از این که این مجازات تاثیر قابل تشخیصی در حل مشکل مد نظر دارد یا خیر.»

عفو بین الملل، 1990

عفو بین الملل در کوشش های خود برای تحقیق در باره استفاده از مجازات اعدام در ایران هنوز با موانع زیادی روبرو است. به جز زمان کوتاهی پس از انقلاب اسلامی در سال 1357، عفو بین الملل اجازه ورود به کشور برای بررسی دست اول وضع حقوق بشر را نیافته است. به علاوه، مقامات اطلاعات دقیق و مشروح در باره تعداد محکومان به اعدام را منتشر نمی کنند. در واقع، آنها

به عمد اطلاعات مربوط به گستره اعدام ها را پنهان می کنند. دستیابی به اطلاعات مربوط به محکومان به اعدام به اتهام جرایم مواد مخدر بسیار دشوار است، زیرا اکثر این افراد از مردمان فقیر و حاشیه ای هستند که ممکن است بی سواد و بدون دسترسی به مشاوره مناسب حقوقی باشند.

عفو بین الملل، صرفنظر از نوع جرم، ویژگی های مجرم یا روش مورد استفاده دولت برای کشتن زندانی، با مجازات اعدام در تمام موارد و در تمام کشورها بدون استثنا مخالف است. هر اعدام اهانت به عزت انسان، نقض ظالمانه و آگاهانه حقوق بشر است که حق زندگی و حق دور ماندن از رفتارها یا مجازات های ظالمانه یا تحقیرآمیز به بیان اعلامیه جهانی حقوق بشر را نفی می کند. پایان دادن به اعدام محکومان به اتهام جرایم مواد مخدر در ایران خود هدفی اساسی است، اما تنها یک گام در راه الغای کامل اعدام به شمار می رود. در صورت برداشتن این گام، تعداد کسانی که در ایران اعدام می شوند از نصف کمتر خواهد شد.

عفو بین الملل این گزارش را به منظور جلب توجه به پدیده فراگیر اعدام به اتهام مواد مخدر منتشر می نماید. بعضی از مدافعان حقوق بشر ایرانی هشدار داده اند که افزایش اعدام های اشخاص محکوم به جرایم مواد مخدر ممکن است افزایش در اعدام به اتهام های سیاسی را در پی داشته باشد، زیرا جامعه حساسیت خود را نسبت به هولناکی و معنای واقعی استفاده از این مجازات بیش از پیش از دست می دهد.

تا زمان توقف فوری اجرای اعدام ها با هدف الغای مجازات اعدام، عفو بین الملل مقامات ایرانی را فرا می خواند که:

- تمام حکم های اعدام را کاهش دهند، از جمله حکم هایی را که برای جرایم مواد مخدر صادر شده و حکم هایی را که در مغایرت با حقوق بین المللی علیه مجرمان نوجوان صادر شده است.

- تمام مقررات مندرج در قوانین ایران را که اعدام برای جرایم مواد مخدر را مجاز کرده اند حذف کنند و استفاده الزامی از حکم را در پرونده های اعدام لغو نمایند.

- اطمینان حاصل کنند که محاکمه ها طبق موازین بین المللی محاکمه عادلانه انجام می شود، از جمله با ایجاد امکان دسترسی دستگیرشدگان به وکیل مدافع از لحظه دستگیری و اطمینان از این که هر محکوم به اعدام به اتهام مواد مخدر از حق فرجام خواهی در دادگاه بالاتر برخوردار باشد.

عفو بین الملل از جامعه بین المللی، از جمله کشورهای که در حال حاضر به دفتر مواد مخدر و جرایم سازمان ملل (UNODC) یا دیگر سازمان های بین دولتی که در فعالیت های ضد قاچاق با ایران مشارکت دارند، کمک مالی می کنند یا اخیراً کرده اند، شامل نروژ، دانمارک، آلمان، بلژیک، فرانسه، ایرلند، ژاپن و دیگر اهداکنندگان کمک مالی می خواهد:

- اقداماتی را در پیش بگیرند تا اطمینان حاصل نمایند که مقامات ایرانی به استفاده از مجازات اعدام برای جرایم مواد مخدر پایان دهند.

کشورهایی که در حال حاضر به چنین ابتکارهایی کمک مالی می دهند، باید:

- کلیه موافقت نامه های همکاری - هم دو جانبه و هم چند جانبه - را بازبینی نمایند تا اطمینان حاصل کنند که کمک به ایران برای مقابله با جریان مواد مخدر غیرقانونی

برای ارتکاب نقض حقوق بشر، از جمله با تسهیل اجرای مجازات اعدام، مورد استفاده قرار نگیرد. تمام فرصت های موجود - هم دوجانبه و هم در سطح سازمان ملل یا دیگر مجامع بین المللی - باید برای یادآوری تعهد مقامات ایرانی به پایان دادن استفاده گسترده از مجازات اعدام و شلاق برای جرایم مواد مخدر مورد استفاده قرار گیرد، از جمله با طرح علنی نگرانی ها از این مساله.

2 - پیشینه: استفاده از مواد مخدر در ایران و مبارزه با قاچاق مواد مخدر

مصرف مواد مخدر در ایران

استفاده از تریاک خام و شکل تصفیه شده آن (شیره)، که می کشند یا می نوشند، از پیشینه ای چند صد ساله در ایران برخوردار است. ایران، مثل بسیاری کشورهای دیگر، در دهه های اخیر شاهد انفجار اعتیاد به هروئین بوده، که اغلب به خاطر شکل پودری سفید یا کریستالی اش، کریستال نیز نامیده می شود و معمولاً با تزریق مورد استفاده قرار می گیرد. بخش اعظم آن به ویژه از افغانستان به ایران وارد می شود. مصرف مواد مخدر غیرقانونی مثل کراک، کوکابین و اخیراً محرک های نوع آمفتامین (ATS) مثل متامفتامین («کریستال مت» یا شیشه) - که بیشتر در داخل ایران تولید می گردد - در سال های اخیر گسترش یافته است.⁴

ایران، علاوه بر این که از لحاظ مقدار مصرف مواد مخدر غیرقانونی، که دو درصد جمعیت بزرگسال را در بر می گیرد، در بالاترین رتبه های جهانی قرار دارد، به علت مرزهای طولانی خود با افغانستان و پاکستان، کشور مسیر گذر مهمی برای قاچاق به نقاط دیگر به شمار می رود. در سال 2009، در حدود 145 تن متری هروئین از این دو کشور به ایران قاچاق شده که بیشتر آن سپس به جاهای دیگر، به ویژه به اروپا، قاچاق شده است.⁵ برآورد قاچاق تریاک به ایران در سال 2008 بیش از 1000 تن متری تریاک است که در حدود 450 تن متری آن در داخل مصرف شده است.⁶ به گفته دفتر مواد مخدر و جرایم سازمان ملل:

«قاچاقچیان مواد مخدر افغان هروئین را زمینی به ولایت های فرج و هرات حمل و مدت مشخصی (معمولاً حداکثر چند روز) در روستاهای کوچک در نزدیکی مناطق حفاظت نشده مرز جمهوری اسلامی ایران نگهداری می کنند. روستاییان ساکن در امتداد مرز به عنوان پیک استخدام می شوند و هر یک در مقابل 400 دلار امریکایی بابت هر سفر در حدود 20 کیلوگرم هروئین به داخل جمهوری اسلامی ایران حمل می کنند.»

«این پیک ها شبانه حرکت می کنند و سفر معمولاً دو شب طول می کشد. قاچاقچیان برای محافظت از هر محموله هروئین یا تریاک 2000 - 2500 دلار امریکایی به گروه های مسلح می پردازند؛ به طور کلی، هر گروه شامل 10 - 8 محافظ سراپا مسلح است.»

«قاچاقچیان از گذرگاه مرز رسمی اسلام قلعه (ولایت هرات) برای ورود به جمهوری اسلامی ایران استفاده می کنند، زیرا مرز بسیار شلوغی است و مراقبت از حداقل 400 - 300 خودرو و صدها نفر که در روز از آن عبور می کنند مشکل است.»⁷

شواهدی در دست است که نشان می دهد باندهای قاچاقچیان از محموله های بزرگ به استفاده از مقدار کمی که روی آورده اند که «قاچاقبر» های محلی با بلعیدن کیسول های حاوی مواد مخدر حمل می کنند.⁸

هروئین پس از ورود به ایران در چهار مسیر منتقل می شود: (1) از طریق قسمت های مرکزی کشور به مرز ترکیه؛ (2) به بنادر و خط ساحلی؛ (3) به مرز عراق؛ یا (4) به مرز آذربایجان. مقادیر روزافزونی نیز از بنادر به افریقا صادر می شود.⁹

به نظر می رسد ایران از سال 2009 محل مهمی برای تولید مخفیانه متامفامین شده باشد. بخشی از این تولید در داخل مصرف می شود، اما مقدار رو به افزایشی به مالزی، اندونزی و کشورهای دیگر آسیا قاچاق می گردد.¹⁰

بازار مواد افیونی در ایران در سال 2009 در حدود 3 میلیارد دلار امریکایی تخمین زده شده است. بیشتر سود آن نصیب گروه های جنایتکار ایرانی شده و بخش کمتری از آن در اختیار قاچاقچیان خارجی مواد مخدر که در کشور ساکن هستند قرار گرفته است.¹¹

مصرف مواد مخدر تأثیر نابودکننده در ایران دارد: تعداد مرگ و میر مرتبط با مواد مخدر 91 نفر از هر 1 میلیون نفر در سنین 64 - 15 است، که چهارمین رتبه در جهان است.¹² به علاوه، به گفته دبیرخانه کمیته ملی ایدز در وزارت بهداشت و آموزش پزشکی، اکثریت بزرگی از بیش از 21000 نفر مورد شناخته شده اچ آی وی/ایدز در اثر مصرف مواد مخدر تزریقی به بیماری مبتلا شده اند.¹³ اولین مورد ثبت شده انتقال اچ آی وی از طریق تزریق مواد مخدر در سال 1989 تشخیص داده شد. در سال 1996، تزریق مواد مخدر شایعترین روش دریافت اچ آی وی در ایران شده بود. اچ آی وی در میان زندانیان نیز بسیار شایع است.¹⁴

با شروع افزایش موارد اچ آی وی/ایدز، دولت دست به اجرای برنامه هایی برای کاهش خطر زد، اما تأثیر این برنامه ها ناموزون بوده است. از جمله این برنامه ها اصلاحیه قانون مواد مخدر در سال 1376 است که به زندان انداختن معتادان تزریقی ثبت شده نزد دولت را منع می کند¹⁵ و ابلاغیه ای در سال 1383 که برنامه های کاهش خطر مثل توزیع سوزن و سرنگ و معالجه با متادون را مطرح کرده است. در سال 2008، به اظهار ستاد کنترل مواد مخدر ایران، 172 مرکز به معتادان مواد مخدر خدمات تزریق ارایه می کردند. در عین حال، 274 تیم امداد و 1569 مرکز برای معالجه اعتیاد وجود داشت. به علاوه، 25407 نفر در زندان تحت معالجه با متادون قرار گرفتند.¹⁶

ابتکار عمل های مبارزه با قاچاق مواد مخدر

ایران در سال های اخیر فعالیت هایش را برای مبارزه با قاچاق مواد مخدر در مرز هایش افزایش داده است. یک دیوار 3 متری با خندق و سیم خاردار در کنار آن در امتداد 700 کیلومتر از مرز های شرقی ایران با افغانستان و پاکستان در جریان ساخت است. سراسر مرز تا سال 2015 بسته خواهد شد.¹⁷ گمان می رود که امتداد مرز شرقی مین گذاری شده باشد، اما تعداد مین ها معلوم نیست.¹⁸ به اظهار مقامات ایرانی، از سال 1357 تاکنون، بیش از 3700 مامور امنیتی در عملیات مبارزه با مواد مخدر کشته و بیش از 12000 نفر مجروح شده اند.

کشف و ضبط مواد مخدر در ایران بین سال های 2002 و 2008 به شدت افزایش یافت و در سال 2009 برابر با 89 درصد کل تریاک کشف شده در جهان و 41 درصد کل هروئین کشف شده در جهان بود، گرچه این ارقام از آن پس تا حدودی پایین رفته اند.¹⁹ در نتیجه، دستگیری قاچاقچیان ظاهراً افزایش یافته و سرنوشت بسیاری از آنها اعدام است. گفته می شود ستاد مبارزه با مواد مخدر، که مسئول پرداختن به مشکل مواد مخدر در کشور است، در گزارش خود از دستگیری 246657 «توزیع کننده»، 5279 مصرف کننده مواد مخدر و 3187 خارجی به اتهام جرایم مواد مخدر در سال 2008 یاد کرده است.²⁰

مقامات ایرانی با جامعه بین المللی برای مهار فعالیت های قاچاقچیان مواد مخدر همکاری می کنند. ایران عضو پیمان پاریس - ابتکار 55 کشور و سازمان بین المللی با هدف مهار کردن جریان مواد مخدر از افغانستان - است. بخشی از هدف این ابتکار بهبود مدیریت همکاری مرزی بین ایران، افغانستان و پاکستان است. این سه کشور برنامه ابتکار مثلث را تشکیل داده اند که از حمایت دفتر مواد مخدر و جرایم سازمان ملل برخوردار است و از آن کمک فنی و اجرایی دریافت می نماید.

ایران در عین حال عضو سازمان همکاری اقتصادی، یک سازمان منطقه ای دولتی است که اعضای دیگر آن افغانستان، آذربایجان، قزاقستان، قرقیزستان، تاجیکستان، ترکیه، ترکمنستان و ازبکستان هستند. دبیرخانه سازمان همکاری اقتصادی که در تهران مستقر است، دارای یک واحد هماهنگی کنترل مواد مخدر است. اتحادیه اروپا مبلغ 9/5 میلیون یورو در سه سال برای طرحی تامین کرده که هدف از آن تقویت همکاری منطقه ای ضد مواد مخدر بین اعضای سازمان همکاری اقتصادی با دربرگرفتن ایران، افغانستان و پاکستان است. یک بخش از این طرح شامل حمایت پلیس جمهوری فدرال آلمان در برپا کردن آزمایشگاه های قانونی در منطقه برای «مواد مخدر، مواد اولیه و اسناد جعلی» و احتمالاً انواع دیگر مدارک و شواهد است.²¹

سگ های موادیاب در ایران در گشت بازرسی © خبرگزاری مهر

در نوامبر 2006، رییس پیشین دفتر مواد مخدر و جرایم سازمان ملل گفت که اداره مواد مخدر و جرایم سازمان ملل برای تقویت مبارزه با مواد مخدر مبلغ 22 میلیون دلار امریکایی به مقامات ایرانی خواهد داد. گفته می شود قصد از تامین این مبلغ تقویت مرزهای شرقی ایران در مقابل قاچاقچیان مواد مخدر و فعالیت های اطلاعاتی پلیس در آن بخش ها از کشور است. به گفته دفتر مواد مخدر و جرایم سازمان ملل، کمک هایی که این اداره به ایران کرده،²² مثل حمایت از پروژه های آموزش نیروهای ضد مواد مخدر، کمک در برنامه های

تعلیم سگ های موادیاب، با کمک مالی بلژیک، فرانسه، ایرلند و ژاپن²³ و تامین وسایل کشف مواد مخدر، منجر به کشف و ضبط مواد مخدر زیادی شده است.²⁴ اهداکنندگان کمک مالی به برنامه های دفتر مواد مخدر و جرایم سازمان ملل در ایران در حال حاضر شامل نروژ، آلمان و دانمارک هستند.²⁵

در عین حال، دفتر مواد مخدر و جرایم سازمان ملل پروژه هایی را برای تقویت حاکمیت قانون در ایران اجرا کرده است، از جمله از طریق حمایت از اصلاح در نظام قضایی برای بهبود در مسئولیت پذیری و پاسخگویی و جایگزین یابی برای مجازات زندان. هدف این پروژه ها شامل تلاش برای تاثیرگذاری بر سیاست گذاران ایرانی برای «هماهنگ ساختن رویه های قضایی و قوانین کیفری با کنوانسیون ها و معاهده های حقوقی بین المللی است».²⁶

مشخص نیست دفتر مواد مخدر و جرایم سازمان ملل تا چه حد پایبندی به موازین بین المللی حقوق بشر را در این پروژه ها تقویت کرده است. دفتر مواد مخدر و جرایم سازمان ملل با ستاد کنترل مواد مخدر و قوه قضاییه ایران در مورد پیش نویس اصلاحیه قانون مبارزه با مواد مخدر همکاری کرده که در دی 1390 به اجرا درآمد و، به رغم اهداف اداره مواد مخدر و جرایم سازمان ملل در اصلاح قانون حوزه مجازات اعدام را گسترش داد. چیزی که روشن است این است که مسئولان ارشد دفتر مواد مخدر و جرایم سازمان ملل در همکاری های رسمی خود با این کشور فعالیت چندانی برای طرح نگرانی در باره صدور حکم اعدام برای جرایم مواد مخدر نکرده اند. مدیر اجرایی دفتر مواد مخدر و جرایم سازمان ملل اخیراً در جولای 2011 از ایران دیدار کرد و اقدامات ایران در مبارزه با مواد مخدر را ستود. او گفت: ایران «یکی از قویترین واکنش ها را در مبارزه با مواد مخدر نشان داده است. کوشش های این کشور علیه مواد مخدر، رویه های خوب و نگرانی های این کشور شایسته تایید جامعه بین المللی است».²⁷ او در باره افزایش کاربرد مجازات اعدام در مورد جرایم مواد مخدر یا موارد دیگر نقض حقوق بشر هیچ نگرانی ابراز نکرد.

عفو بین الملل تشخیص می دهد که دولت ها حق دارند به اقدامات متناسبی برای اجرای قانون علیه قاچاق مواد مخدر و جرایم مرتبط با آن دست بزنند و کشورها می توانند عضو معاهده های بین المللی کنترل مواد مخدر باشند که آنها را ملزم به این کار می کنند. اما، تمام این اقدامات باید با حقوق بشر بین المللی سازگار باشد. گزارش حاضر نشان می دهد که در باره محاکمه های ناعادلانه و اعدام مظنونان به جرایم مواد مخدر در ایران نگرانی های جدی وجود دارد.

عفو بین الملل مسایل و مشکلات جدی اجتماعی، امنیتی و اقتصادی مربوط به قاچاق مواد مخدر و استفاده غیرمجاز از آن در ایران و تلاش های مقامات برای مبارزه با این مشکلات را که بیشتر ذکر شد تشخیص می دهد. اما، بر این باور است که اتکای زیاد بر مجازات اعدام برای مبارزه با قاچاق مواد مخدر غلط، ناموثر و اهانت به حقوق بشر است.

3 - توسل گسترده ایران به مجازات اعدام برای جرایم مواد مخدر

مجازات اعدام برای قاچاق مواد مخدر اولین بار در ایران در سال 1338 به اجرا درآمد.²⁸ به برآورد عفو بین الملل، صدها نفر در زمان حکومت شاه سابق به این جرم اعدام شدند.²⁹ تعداد اعدام ها به طور کلی و برای جرایم مواد مخدر به طور خاص پس از انقلاب اسلامی 1979 (1357) به شدت افزایش یافت. به اظهار مسئولان ایرانی، در سال 1979 در حدود 18000 نفر به جرم مواد مخدر در زندان بودند³⁰ و شاید بین 1979 و 1980 صدها نفر اعدام شده باشند. اعدام برای جرایم مواد مخدر طی اکثر سال های دهه 1980 که ایران در جنگ با عراق بود به تعداد کمتری ادامه یافت، اما در جولای 1988 (تیر 1367) باز به شدت بالا رفت.

مقامات که دیگر با تهدید خارجی روبرو نبودند، توجهشان را به مسایل داخلی برگرداندند و متوجه شدند که جمهوری اسلامی یک دهه پس از تاسیس خود مشکلات اجتماعی مثل استفاده غیرمجاز از مواد مخدر را حل نکرده است. در واقع، مشکل مواد مخدر کشور بدتر شده بود. از آن پس، فعالیت دولت برای مبارزه با قاچاق مواد مخدر اغلب با افزایش در اعدام مجرمان محکوم بوده است. قانون خشن مبارزه با مواد مخدر که در مهر 1367 اعلام شد، در 1 بهمن 1367 به اجرا درآمد. اعدام های دسته جمعی برای جرایم مواد مخدر حتا پیش از به اجرا درآمدن قانون تازه شروع شد و در 26 دی 1367، 56 نفر در شهرهای مختلف ایران اعدام شدند.

قانون مبارزه با مواد مخدر

قانون تازه را مجمع تشخیص مصلحت نظام به تصویب رسانید. این مجمع را آیت الله خمینی در سال 1367 تشکیل داد تا اختلاف های بین مجلس و شورای نگهبان - که قوانین را از لحاظ مغایرت با قانون اساسی و شرع اسلام بررسی می کند - حل نماید. مدتی طول کشید تا بعدا مجمع تشخیص مصلحت در سال 1368 در قانون اساسی رسمیت پیدا کند، اما بر اساس قانون اساسی این مجمع اختیار قانون گذاری ندارد.

قانون مبارزه با مواد مخدر ارگان تازه ای برای مبارزه با مواد مخدر به نام ستاد کنترل مواد مخدر تشکیل داد و مجازات اعدام را برای هر کسی که بیش از 5 کیلوگرم تریاک یا حبشیش یا بیش از 30 گرم هروئین، کدئین، متادون یا مرفین داشته باشد الزامی کرد. مجرمان حرفه ای که مجموع مواد در اختیارشان به این میزان ها باشد به مرگ محکوم می شوند زیرا «مفسد فی الارض»³¹ محسوب می شوند؛ اشخاصی که برای بار چهارم به اتهام کشت خشخاش یا شاهدانه به منظور تولید مواد مخدر محکوم می شوند نیز همین مجازات را در پیش خواهند داشت. قاچاق مسلحانه مواد مذکور در قانون نیز به مجازات الزامی اعدام می انجامد. تمام اعدام ها، در صورت مصلحت، در انتظار عمومی انجام خواهد شد.

معتاد کردن دیگران به مواد مخدر در محکومیت سوم نیز مجازات اعدام دارد، مگر این که معتادان خویشاوند شخص، دانش آموز یا دانشجو، یا اعضای پلیس و ارتش باشند. در این صورت، مجازات اعدام در محکومیت دوم اجرا می شود. جزای جرایم دیگر مجازات ظالمانه شلاق، یا زندان، جریمه و مصادره دارایی ها است.

قانون اعتیاد را نیز جرم تلقی کرده و تنها معتادانی که کمتر از 1 گرم مواد در اختیار داشته باشند از مجازات های پیش بینی شده معاف هستند. تمام معتادان باید ظرف شش ماه از مصرف مواد مخدر دست بردارند یا به اجبار به اردوگاه های بازپروری اعزام شوند. در صورتی که آنها به مصرف

مواد مخدر ادامه دهند، مجازات هایی مثل جریمه نقدی، زندان و شلاق در انتظارشان است.

بین ژانویه 1989 و جولای 1990، بیش از 1100 نفر به خاطر جرایم مواد مخدر اعدام شدند و بعضی از آنها اتهام های دیگری نیز داشتند. بسیاری از اعدام ها در انتظار عمومی انجام شد که از مجازات های ظالمانه، غیرانسانی و تحقیرآمیز محسوب و در مغایرت با میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی است که ایران به آن پیوسته است. قربانیان در میدان های عمومی از جرتقیل به دار کشیده شدند یا آنها را بر پشت کامیونی از چوبه دار آویختند که سپس در خیابان ها به حرکت در می آمد و جنازه ها هنوز بر پشت آنها تاب می خورد. در بعضی از موارد، تعداد زیادی از محکومان به قاچاق در یک روز در شهرهای مختلف اعدام شدند. در یک روز در سال 1989، 81 نفر اعدام شدند. در روز 20 اسفند 1368، 38 نفر محکوم قاچاق مواد مخدر در 12 شهر به دار آویخته شدند.³²

تا سال 1997، مقامات متوجه شدند که روش سختگیرانه شان نتیجه ندارد. تعداد مصرف کنندگان مواد مخدر رو به افزایش بود و فشار شدیدی بر جامعه می آورد از جمله این که در اشاعه اچ ای وی/ایدز هم نقش داشت. با در نظر گرفتن این مساله، مجمع تشخیص مصلحت قانون مبارزه با مواد مخدر را در آبان 1376، کمی پس از پیروزی انتخاباتی غیر منتظره رییس جمهور اصلاح طلب خاتمی، اصلاح کرد. مجازات اعدام برای بعضی از جرایم مواد مخدر در قانون اصلاح شده باقی ماند، از جمله برای: کشت خشخاش، کوکا یا شاهدانه به قصد تولید مواد مخدر، در محکومیت چهارم؛ قاچاق بیش از 5 کیلوگرم تریاک، بنگ یا گراس به کشور؛ خرید، نگهداری یا مخفی کردن بیش از 5 کیلوگرم تریاک و مواد مخدر مشخص دیگر، در محکومیت سوم؛ و واردکردن، توزیع و فروش، تولید یا صادر کردن بیش از 30 گرم هروئین، مرفین، کوکائین یا مشتقات آنها. قاچاق مسلحانه مواد مخدر نیز کماکان مجازات اعدام داشت.

با وجود این، قانون گام بلندی در جرم زدایی از اعتیاد به مواد مخدر برداشت. در حالی که هنوز اعتیاد جرم محسوب می شد، معتادان اجازه یافتند به مراکز بازپروری رسمی مراجعه کنند و در زمان اقامت در آنجا از پیگرد معاف باشند. این قانون همچنین معتادان را از مجازات اعدام به خاطر قاچاق مواد مخدر معاف کرد و به جای آن برای آنها جریمه نقدی و شلاق تعیین کرد. در عین حال، فعالیت های نوآورانه دکترهایی مثل برادران آرش و کامیار علایی، که با حمایت دولت در زندان ها و جاهای دیگر برنامه تعویض سوزن و معالجه با متادون به راه انداختند، باعث تحسین بین المللی برای برخورد واقع گرایانه ایران به اعتیاد به مواد مخدر و پیشگیری از اچ ای وی/ایدز شد.

هر دو برادر در سال 2008 دستگیر شدند، هر چند هیچ یک از آنها در فعالیت های سیاسی شرکت نداشتند. هر دو به اتهام «همکاری با دولت متخاصم» محکوم شدند. گفته می شود دادستان شرکت این دو برادر را در کنفرانس های بین المللی ایدز به عنوان بخشی از طرح آنها برای دامن زدن به یک «انقلاب مخملی» در ایران دانسته است. عفو بین الملل هر دو برادر را زندانی عقیدتی تلقی کرد که به خاطر فعالیت بی نظیرشان در همکاری با موسسه های امریکایی در زمینه معالجه و پیشگیری از اچ ای وی/ایدز به زندان افتاده بودند و برای آزادی شان به مبارزه پرداخت. کامیار علایی در اواخر سال 2010 و آرش علایی در آگوست 2011 آزاد شدند.³³

اصلاحیه های قانون مبارزه با مواد مخدر در سال 2011

مقامات ایران در سال 2010 رهیافت تازه ای در باره استراتژی ضد مواد مخدر خود اعلام کردند که بازنگری در قانون مبارزه با مواد مخدر را شامل می شد. این بازنگری ها از چند سال پیش مطرح بود و دفتر مواد مخدر و جرایم سازمان ملل در باره آنها به ایران توصیه هایی کرده بود.³⁴ قانون اصلاح شده که اینک مجمع تشخیص مصلحت تصویب کرده، در دی ماه 1389 به اجرا در آمد. این قانون برای داشتن بیش از 30 گرم مواد مخدر مشخص روانگردان صنعتی و غیردروبی³⁵ و نیز در صورتی که کسی برای ارتکاب جرایم مذکور در این قانون کسی را استخدام کند یا فعالیت آنها را سازماندهی یا مدیریت کند یا از فعالیت آنها پشتیبانی مالی یا سرمایه گذاری نماید، در مواردی

که مجازات عمل مجرمانه حبس ابد باشد، مجازات اعدام را تعیین کرده است.³⁶ مجازات «رییس باند یا شبکه» اعدام الزامی است، گرچه هیچ تعریفی از باند یا شبکه ارائه نشده است.³⁷ فهرست 17 جرم که در این قانون مستوجب اعدام است در پیوست 1 این گزارش در دسترس است.

قانون اصلاح شده باز هم به جای مجرم دانستن معتادان به مواد مخدر، راه هایی را برای بازپروری و اصلاح آنها ارائه می کند. بر اساس ماده 15 و 16، معتادان به مواد مخدر باید در مراکز دولتی و مجاز درمان و کاهش آسیب در پی درمان باشند. معتادان دارای گواهی تحت درمان و کاهش آسیب از مجازات های این قانون معاف هستند. معتادانی که دارای این گواهی نباشند به دستور قضایی به مدت شش ماه به یکی از مراکز اعزام خواهند شد. به درخواست مرکز یا فرد و توافق مرکز این مدت را می توان سه ماه تمدید کرد. در این مدت، پیگرد قضایی آن فرد معلق خواهد شد. در صورتی که مرکز گزارش دهد که فردی با موفقیت دوره درمان را گذرانده، پیگرد متوقف خواهد شد. اما، برخلاف قانون قبلی، در مورد معتادانی که درمان نشوند تعقیب قضایی پیش بینی شده است.³⁸ مجازات های پیش بینی شده شامل زندان، جریمه یا شلاق است.

پلیس ایران معتادان را در خرداد 1390 دستگیر کرده است © خبرگزاری مهر

در دسامبر 2010،
وزارت کشور طرح
هایی را برای تاسیس
پنج مرکز درمانی تازه
به منظور درمان
هزاران معتاد به مواد
مخدر در استان های
اصفهان، کرمان،
خراسان، سیستان -
بلوچستان و تهران
اعلام کرد و گفت
36000 محکومی که
به خاطر جرایم مواد
مخدر در زندان هستند
به این مراکز منتقل
خواهند شد.³⁹ در

مرداد 1390، وزیر دادگستری سید مرتضی بختیاری تکرار کرد که اردوگاه های تازه ای برای نگهداری تمام «فروشندهگان و مصرف کنندگان» مواد مخدر در تمام استان ها تاسیس خواهد شد و هفت اردوگاه از این نوع آماده است.⁴⁰ اما، بعضی از افراد بازداشت شده یا زندانی که معتادان به مواد مخدر نیستند به این مراکز منتقل شده اند، احتمالاً برای این که آنها را وادار به «اعتراف» به جرم کنند یا به خاطر فعالیت هایشان آنها را تنبیه نمایند.

عفو بین الملل از این گونه اقدامات برای بازپروری و بازپذیری مصرف کنندگان مواد مخدر در جامعه استقبال می نماید اما از مقامات ایرانی می خواهد قانون را مورد بازنگری قرار دهند تا اطمینان حاصل کنند که هیچ کس به خاطر جرایم مواد مخدر به مجازات ظالمانه شلاق یا مجازات اعدام محکوم نشود.

در کنار طرح هایی برای گشایش تاسیسات تازه برای مصرف کنندگان مواد مخدر، مقامات ایرانی «جنگ با مواد مخدر»⁴¹ را نیز تشدید کرده اند. اطلاعیه دادستان کل در تاریخ 19 مهر 1389 که اقدامات جدیدی برای سرعت بخشیدن به روند قضایی در پرونده های مواد مخدر در دست اجراست، از جمله این که تمام این پرونده ها به دفتر او ارجاع شوند، این نگرانی را افزایش داده که متهمان به جرایم مواد مخدر پس از محاکمه های فوری اعدام شوند بدون این که امکان درخواست فرجام از

دادگاه بالاتر را که در حقوق بین المللی الزامی است، داشته باشند. براساس ماده 32 قانون مبارزه با مواد مخدر، حکم های اعدام که بر پایه این قانون صادر می شود باید توسط رییس دیوان عالی کشور یا دادستان کل تایید شوند. عفو بین الملل اطلاعاتی دریافت کرده که افرادی که بر اساس این قانون محکوم می شوند اجازه درخواست تجدید نظر ندارند، با وجود این که آیین دادرسی کیفری و قوانین دیگر امکان درخواست فرجام را در مورد مجازات اعدام الزامی می دانند.

اعدام ها: آمار و ارقام

به گفته رییس ستاد حقوق بشر، محمد جواد لاریجانی در ماه مه 2011، تقریباً سه چهارم تمام اعدام ها در ایران به مجرمین مواد مخدر مربوط است. اوایل امسال، یکی از سخنگویان وزارت خارجه گفت این رقم شاید «بیش از 80 درصد باشد».⁴² اما از آنجا که دولت آمار جامعی در باره صدور و اجرای مجازات اعدام ارائه نمی کند، جمع آوری یا دانستن تعداد واقعی اعدام ها و حکم های اعدام یا درصد اعدام های مربوط به اتهام جرایم مواد مخدر دشوار است.

مسئولان محلی و کشوری بارها گفته اند که بیش از نیمی از زندانیان مجرمین مواد مخدر هستند.⁴³ در اسفند 1389، رییس سازمان زندان ها تعداد زندانیان را بیش از 220000 نفر اعلام کرد که بیش از 70000 نفر آنها در انتظار محاکمه هستند.⁴⁴ همچنین معلوم است که هزاران نفر متهم به جرایم مواد مخدر سالانه در ایران دستگیر می شوند. در واقع، در 15 مرداد 1390، حمید رضا حسین آبادی، رییس اداره مبارزه با مواد مخدر نیروی انتظامی ایران گفت که از اول سال جدید ایرانی در اول فروردین 1390، به طور متوسط روزانه 724 قاچاقچی مواد مخدر و معتاد دستگیر شده اند.⁴⁵ اگر این روند ادامه پیدا کرده باشد، از اول سال 2011 بیش از 260000 نفر به اتهام جرایم مواد مخدر دستگیر شده اند.

اطلاعات دیگری گستردگی تعداد دستگیری های مربوط به مواد مخدر را تایید می کند. ستاد مبارزه با مواد مخدر گفت در سال 2008، 250000 نفر در ارتباط با مواد مخدر دستگیر شده اند که از آنها 246657 «توزیع کننده»، 5279 «مصرف کننده مواد مخدر» و 3187 «خارجی» بودند.⁴⁶

یکی از نمایندگان پارلمان افغانستان به نام تاج محمد مجاهد، در پی دیداری از ایران در مارچ 2010، گفت مسئولان دیوان عالی ایران به هیات پارلمانی افغانستان گفته اند که 5630 تبعه افغانستان در زندان های ایران به سر می برند و بیش از 3000 نفر آنها، اکثراً به اتهام قاچاق مواد مخدر، به مرگ محکوم شده اند. یک مقام ایرانی گفت این اطلاعات معتبر نیست زیرا رییس قوه قضاییه آن را اعلام نکرده است، اما تایید کرد که بیش از 4000 تبعه افغانستان در زندان ها و بازداشتگاه های ایران به سر می برند و بیشترشان متهمان مواد مخدر هستند و بنابراین امکان دارد که در حدود 3000 نفرشان به اعدام محکوم شده باشند. در دسامبر 2010، وزیر دادگستری افغانستان، حبیب الله غالب، گفت در حدود 2000 تا 3000 خارجی، از جمله افغان ها، در ایران محکوم به اعدام هستند.⁴⁷ در مارچ 2011، معاون وزیر خارجه افغانستان گفت 4000 نفر از 5000 زندانی افغانی در ایران به جرایم مواد مخدر متهم و «280 افغانی دیگر با اعدام روبرو» هستند.⁴⁸ معلوم نیست چه تعداد از 4000 نفر متهم به جرایم مواد مخدر به اعدام محکوم شده اند.

اظهارات و اقدامات مسئولان حاکی است که نبود اطلاعات در باره احکام اعدام و اجرای اعدام یک سیاست عمدی است. برای مثال، در اردیبهشت ماه 1386، حجت الاسلام علی فاضل، رییس دادگاه های انقلاب و عمومی شیراز، به خبرگزاری دولتی جمهوری اسلامی گفت: «به لحاظ آن که هر روز نمی توان از اعدام و قصاص سخن گفت و تشریح این موارد ممکن است در بین مردم به صلاح نباشد، مایل نیستیم که همه این موارد اطلاع رسانی شود.» او افزود: «اگر مصاحبه ای انجام نمی شود یا اطلاع رسانی دایم از موارد اعدام... انجام نمی شود به معنی آن نیست که حکمی اجرا نشده یا برخورد قاطعی صورت نگرفته است.»⁴⁹ در نوامبر 2011، کریستین شانه، یکی از اعضای کمیته حقوق بشر سازمان ملل، پس از رسیدگی کمیته به عملکرد ایران در اجرای میثاق بین المللی حقوق مدنی و

سیاسی گفت، هیات ایران کاملاً از شرکت در این فرایند کنار مانده بود و از پرسش‌های کمیته پرهیز می‌کرد و «شرمنده» به نظر می‌رسید، به ویژه زمانی که او در باره مجازات اعدام پرسش مطرح کرده است.⁵⁰

عفو بین الملل در سپتامبر 2008، نامه‌ای به وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی نوشت و خواستار توضیح در باره گزارش‌های مربوط به نامه‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به روزنامه‌های کارگزاران و اعتماد در حدود 23 شهریور 1387 شد که در آن وزارتخانه به هیات تحریریه این روزنامه‌ها دستور داده بود به انتشار گزارش‌های خبری در باره اجرای مجازات اعدام، به ویژه در باره مجرمان نوجوان، پایان دهند. گویا به روزنامه‌نگاران اخطار داده شد که کسانی که به تهیه مطالب خبری در باره مجازات اعدام ادامه دهند در خطر اخراج از کار هستند. هر گونه اقدام مقامات ایرانی از این دست نقض تعهدات ایران ناشی از حقوق بشر بین المللی، به ویژه ماده 19 میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی است. در این ماده خاطر نشان شده که همه «از حق داشتن عقیده بدون مزاحمت» و از آزادی بیان برخوردارند که «شامل آزادی جستجو، دریافت و انتشار اطلاعات و نظریات از هر نوع، صرف نظر از مرزها، چه شفاهی، کتبی یا چاپی، یا به شکل هنری، یا از طریق رسانه‌هایی به انتخاب خود» است.

آزادی بیان حق مشروطی است، اما تنها می‌توان در شرایط پیش بینی شده‌ای آن را محدود کرد که آشکارا به گزارش‌های علنی مجازات اعدام ارتباط پیدا نمی‌کند و به ویژه به اعدام نوجوانان، زیرا اعدام آنها در حقوق بشر بین المللی ممنوع شده است.

در ایران، گزارش‌های رسانه‌ای به حل و فصل مواردی انجامیده که در غیر این صورت باعث نقض جدی تعهدات ایران ناشی از حقوق بشر بین المللی می‌شد. برای مثال، گزارش رسانه‌ها در مورد نازنین مهاباد فتحی که در سال 1385 به اتهام قتل در سن 17 سالگی به قصاص محکوم شده بود و او را با خطر اعدام روبرو می‌کرد، ظاهراً به بازنگری در پرونده او کمک کرده است. دیوان عالی کشور در اردیبهشت 1385 حکم قصاص را لغو کرد و پرونده را برای محاکمه مجدد پس فرستاد. در پی آن، نازنین مهاباد فتحی از اتهام قتل عمد تبرئه شد و رای بر این شد که او در دفاع از خود اقدام کرده است. به این دلیل خطر اعدام منتفی شد.

عفو بین الملل به مقامات ایران تاکید می‌کند که آزادی بیان را رعایت نمایند و محدودیت‌های غیرقانونی بر گزارش‌های مربوط به مجازات اعدام در رسانه‌ها تحمیل نکنند.

نیاز به شفافیت

جامعه بین المللی شفافیت در به کارگیری مجازات اعدام را به عنوان گام مهمی در محدود کردن سوءاستفاده از مجازات مرگ تشخیص داده است.

آخرین قطعنامه مجمع عمومی سازمان ملل به شماره 65/206 در 21 دسامبر 2010 از تمام کشورهای عضو سازمان ملل خواست «اطلاعات مربوط به استفاده از مجازات اعدام را که می‌تواند احتمالاً به بحث عمیق و شفاف در کشور کمک کند در اختیار قرار دهند...» این بازتاب قطعنامه شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل (ECOSOC) به شماره 1989/64 است که از کشورها خواست:

«در مورد هر نوع از جرم که مجازات اعدام برای آن جایز است، و در صورت امکان بر اساس سالانه، اطلاعات مربوط به استفاده از مجازات اعدام شامل تعداد افراد محکوم به اعدام، تعداد اعدام‌های اجرا شده، تعداد افراد زیر حکم اعدام، تعداد حکم‌های اعدام که در تجدید نظر لغو شده یا کاهش یافته و تعداد موارد اعطای عفو را منتشر کنند و اطلاعاتی را در باره وجود تضمین‌های مورد اشاره در بالا⁵¹ که در قانون کشور گنجانده شده نیز ضمیمه نمایند.»

گزارشگر ویژه سازمان ملل در امور اعدام های فراقضایی، فوری یا خودسرانه اهمیت اطلاع همگانی از به کارگیری مجازات اعدام را در گزارش سال 2006 خود در باره شفافیت مورد بحث قرار داد:

«عامه مردم بدون جنبه های مهم اطلاعات نمی توانند در باره محدوده ضروری مجازات اعدام تصمیم بگیرند. افکار عمومی، به ویژه، باید سالانه از موارد زیر مطلع شود: الف) تعداد اشخاص محکوم به اعدام؛ ب) تعداد اعدام های انجام شده؛ ج) تعداد حکم های اعدام که در تجدینظر لغو شده یا کاهش یافته؛ د) تعداد مواردی که عفو اعطا شده؛ تعداد اشخاصی که در زیر حکم اعدام مانده اند؛ و ه) هر یک از موارد بالا به تفکیک جرایم اشخاص محکوم. اما بسیاری از کشورها پنهان کاری را بر شفافیت ترجیح می دهند و مردم را بدون اطلاعات لازم رها می کنند.»

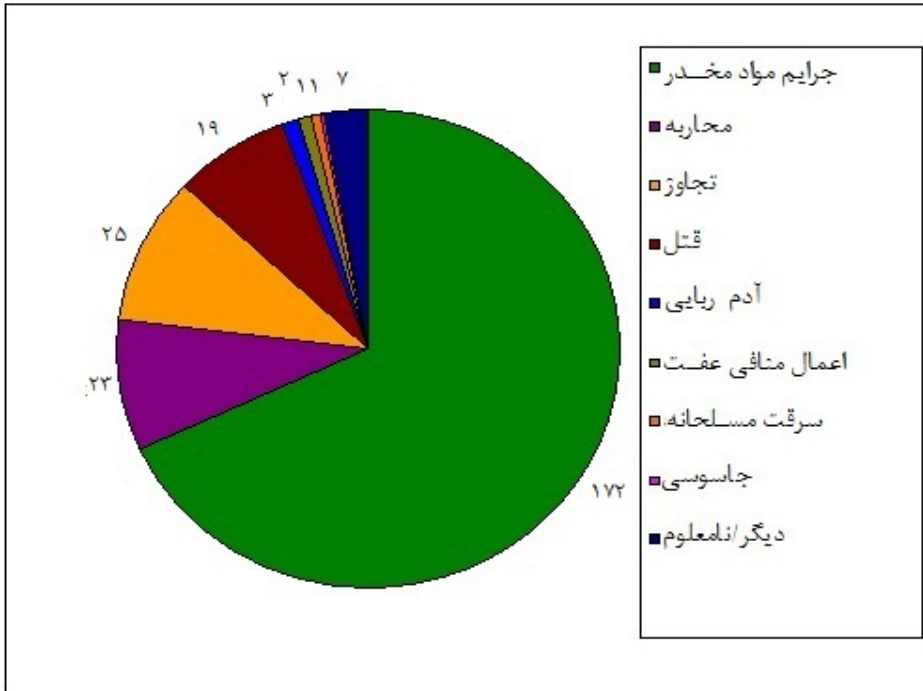
او گفت «نبود شفافیت به گفتمان عمومی در باره خط مشی مربوط به اعدام لطمه می زند و ممکن است هدف از آن همین باشد»⁵² و افزود:

«بحث آگاهانه در باره مجازات اعدام تنها با شفافیت در باره اجرای آن ممکن است. زمانی که یک کشور از طرفی به افکار عمومی استناد می کند و از طرف دیگر به عمد اطلاعات لازم در باره استفاده از مجازات اعدام را از مردم پنهان می نماید، تناقضی آشکار در کار است. چطور می توان گفت مردم طرفدار کاری هستند که هیچ چیز در باره آن نمی دانند؟ اگر افکار عمومی واقعا مساله مهمی برای یک کشور باشد، در این صورت به نظر می رسد دولت باید دسترسی به اطلاعات مربوط را تسهیل کند تا این افکار عمومی را هرچه بیشتر آگاه سازد. قابل پذیرش نیست که دولتی بر دفاع اصولی از مجازات اعدام اصرار ورزد اما حاضر نباشد میزان و دلایل به کارگیری آن را به اطلاع مردم خود برساند.»⁵³

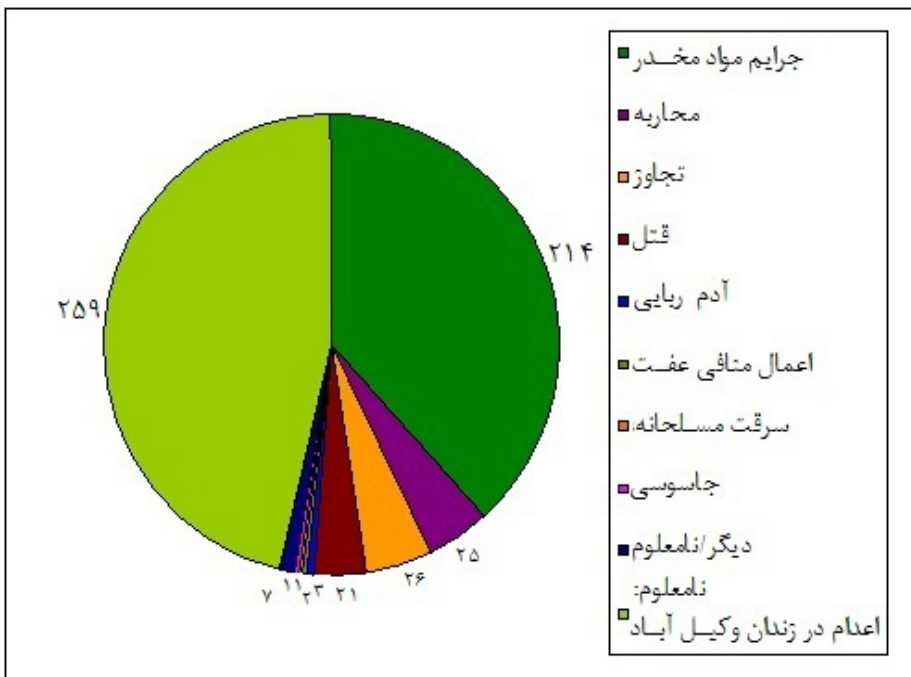
بعضی از کسانی که به اتهام جرایم مواد مخدر به مرگ محکوم شده اند عفو می شوند، اما گزارش ها حاکی است که با وجود تلاش های مقامات ایران برای پنهان کردن واقعیت، اجرای اعدام افرادی که زیر حکم اعدام به سر می برند رو به افزایش است و بعضی از آنها مخفیانه اعدام می شوند.

در سال 2010، عفو بین الملل 253⁵⁴ مورد اعدام را که مقامات قضایی اعلام کرده بودند یا در روزنامه های به شدت کنترل شده منتشر شده بود ثبت کرد. از این تعداد 172 مورد به اتهام های مواد مخدر مربوط می شد - یعنی تقریباً 68% کل. اما، عفو بین الملل گزارش های معتبری در باره 300 اعدام دیگر دریافت کرد که اکثر آنها به قاچاق مواد مخدر مربوط می شد و تعداد اعدام های مربوط به جرایم مواد مخدر را به 80% مجموع کل می رساند. بنا به این گزارش ها، بیش از 250 نفر از این اعدام ها در زندان وکیل آباد مشهد، دومین شهر بزرگ ایران در شمال شرقی، انجام شده است.

اظهارات رسمی دیگر نظر عفو بین الملل را تایید می کنند که میزان واقعی اعدام ها بسیار بیش از آن است که رسماً اعلام می شود. در تیر 1390، یکی از مسئولان محلی وزارت دادگستری در استان خراسان جنوبی گفت در سال گذشته شمسی (1389) 140 قاچاقچی مواد مخدر در آن استان اعدام شده اند.⁵⁵ در همان مدت، عفو بین الملل در آن استان تنها پنج مورد اعدام از منابع رسمی را ثبت کرده بود. از این تعداد، دو مورد حداقل تعدادی بود که در پی اظهارات دادستان کل در تاریخ 11 بهمن 1389 برداشت شده بود. او گفته بود: «سحرگاه امروز تعدادی از قاچاقچیان مواد مخدر در بیرجند [استان خراسان جنوبی] اعدام شدند.»⁵⁶

اعدام های رسماً تایید شده در ایران 2010 © عفو بین الملل⁵⁷

اعدام ها از منابع رسمی و غیر رسمی در ایران 2010 © عفو بین الملل

در میان کل تعداد اعدام شدگان، درصد متهمان به جرایم مواد مخدر به شدت افزایش یافته است. در سال 2009، 166 مورد از 389 اعدام که عفو بین الملل ثبت کرد به جرایم مواد مخدر مربوط می شد، یعنی تقریباً 43 درصد. در سال 2011 تا پایان نوامبر 2011، در حدود 600 اعدام از منابع رسمی و غیررسمی ثبت شده بود که 488 مورد آن به جرایم مواد مخدر مربوط می شد، یعنی نسبتاً سرسام آور 81 درصد.

«ما این پیام روشن را به دولت ایران تکرار می کنیم که مجازات اعدام را فوراً متوقف کند، به ویژه در مورد جرایم مواد مخدر و نوجوانان.»

بیانیه ای به امضای گزارشگر ویژه اعدام های فراقضایی، فوری یا خودسرانه، کریستف هینز؛ گزارشگر ویژه وضعیت حقوق بشر در ایران، احمد شهید؛ گزارشگر ویژه استقلال قضات و وکلا، گابریلا کنائول؛ و گزارشگر ویژه شکنجه و دیگر مجازات های ظالمانه، غیر انسانی یا تحقیر آمیز، خوان مینز؛ 22 سپتامبر 2011⁵⁸

سازمان های بین المللی حقوق بشری - از جمله عفو بین الملل⁵⁹ - و چهار گزارشگر ویژه سازمان ملل از اواخر سال 2010 توجه را به افزایش عظیم اعدام به اتهام جرایم مواد مخدر - در عین نگرانی در مورد عادلانه بودن محاکمه ها در این گونه پرونده ها - جلب کرده اند و از دولت ایران خواسته اند به این موج کشتن خاتمه دهد.

اعدام در زندان وکیل آباد

«در داخل بند 5 زندان وکیل آباد، مرگ حکومت می کند.»

فعال حقوق بشری در محل در گفتگو با کمپین بین المللی حقوق بشر در ایران، اردیبهشت 1390⁶⁰

در اواسط 2010، عفو بین الملل و سازمان های حقوق بشری گزارش های معتبری در باره اعدام پنهانی دسته جمعی در زندان بزرگ وکیل آباد در مشهد دریافت کردند. بنا به این گزارش ها، گروه های بزرگی از زندانیان، که بیشترشان به اتهام جرایم مواد مخدر محکوم شده بودند، به طور نسبتاً منظم اعدام می شدند، اما مقامات ایرانی این اعدام ها را تایید نکردند.⁶¹

در تمام سال 2010، مطبوعات رسمی تنها پنج اعدام به اتهام جرایم مواد مخدر را در ماه آپریل گزارش کردند،⁶² و دو مورد اعدام محکومان به اتهام تجاوز نیز بعداً در همان ماه تایید شد. اما، در اواسط سال 2010، گزارش هایی در باره ده ها اعدام پنهانی کم کم بیرون آمد. احمد قابل، پژوهشگر دینی که در اوایل 2010 به خاطر عقاید سیاسی بازداشت شده بود، پس از آزادی گفت در زمان حبس در وکیل آباد از 50 اعدام مطلع شده است.

«تنها در یک نوبت که ۳۱ نفر اعدام شده بودند، اداره اطلاعات و اخبار دادگستری خراسان به روزنامه خراسان اطلاع داده بود که تعداد ۵ نفر قاچاقچی اعدام شده اند.»

زندانی پیشین احمد قابل، جولای 2011⁶³

گفته می شود در مرداد 1389، سه سری اعدام دسته جمعی پنهانی، شامل بیش از 60 نفر در دو سری و بیش از 89 نفر در یک سری در 13 مرداد انجام شده است. معلم بازنشسته و رییس کانون معلمان مشهد، هاشم خواستار، پس از محکومیت به «اقدام علیه امنیت ملی از طریق کمک به برگزاری مراسم ادوار تحکیم و دانشجویان عضو تحکیم وحدت [یک سازمان دانشجویی طرفدار اصلاحات] و ارتباط با اعضای جنبش دانشجویی» دو سال در زندان وکیل آباد سپری کرد. او چندین نامه در باره وضعیت بد و اعدام های پنهانی در زندان به رییس قوه قضاییه نوشت.⁶⁴ در یکی از نامه ها، او نوشت که در تاریخ 19 مرداد 1389، 63 اعدام اعلام نشده انجام شده است. عفو بین الملل اطلاعاتی را از منبع دیگری دریافت کرده که نشان می دهد واقعا 63 نفر در تاریخ 19 مرداد 1389 و 67 نفر دیگر در تاریخ 27 مرداد 1389 اعدام شدند. یکی از این افراد یک تبعه غنا به

هاشم خواستار با دستبند و پابند در دوره زندان © کمپین بین المللی حقوق بشر در ایران

نام آکواسی آکوابه بود (نگاه کنید به فصل 5 در زیر).⁶⁵ دیپلمات های غنایی از اعدام او مطلع نشده بودند. در آن زمان، مقامات هیچ یک از این اعدام ها را تایید نکردند. عفو بین الملل بر این باور است که در سال 2010 در مجموع حداقل 259 نفر در زندان وکیل آباد اعدام شده اند. همگی به استثنای چند نفر انگشت شمار به جرایم مواد مخدر متهم بودند.

اعدام در زندان وکیل آباد در سال 2011 [از دی ماه 1389] ادامه یافت و تا اواخر شهریور حداقل 144 نفر اعدام شدند.⁶⁶ تنها یکی از این عده گویا به اتهام دیگری به جز قاچاق مواد مخدر اعدام شده است. نام هشت نفر که بنا به گزارش ها در 27 شهریور اعدام شدند به این شرح است: امیر رضا چوپان صحرانورد، فرزند محمد؛ هادی کریمی، فرزند محمد علی؛ ابوالفضل مرآتی؛ جلال خیابانی، فرزند عباس؛ جواد نظری، فرزند علی؛ خلیل حسینی، فرزند محمد؛ مسعود بلوایه، فرزند محمد؛ و خسرو سهیلی فر، فرزند عبدالله.

عفو بین الملل مطلع شده که اعدام ها در زندان وکیل آباد در راهرویی بین سلول ها و اتاق ملاقات انجام می شود. گفته می شود برای این کار از تیر بلند با ظرفیت آویختن 60 حلقه دار برای اعدام های دسته جمعی استفاده می شود. قربانیان را روی چارپایه می برند، حلقه را به گردنشان می اندازند و با لگد چارپایه را از زیر پایشان کنار می زنند. بنا به گزارش، احمد قابل پس از آزادی گفته است:

«بند ۶/۱ جایی که ما بودیم، علاوه بر اینکه محل نگهداری زندانی های دراز مدت بود سوویت هایی هم داشت که اعدامیان را چند ساعت قبل از اعدامشان به آنجا می آورند و شرایط چنان تغییر می کرد که همه متوجه می شدند که یک اعدامی در بند است. به طوری که همه درها بسته می شد، اگر زمان تماس تلفنی بود تلفن ها قطع می شدند و حتی تردد سایر مسوولان زندان هم ممنوع می شد چرا که بند ۶/۱ مستقیم زیر نظر حفاظت اطلاعات زندان اداره می شد.»⁶⁷

«با این حجم پرونده مربوط به مواد مخدر، تعداد اعدامها متناسب است و رسانه‌های بیگانه بیخود در این موضوع بزرگنمایی می‌کنند.»⁶⁸

محمود ذوقی، دادستان مشهد، تیر 1390

پس از سکوت اولیه در باره این اعدام ها، یکی از مسوولان در دسامبر 2010 به طور غیر مستقیم تایید کرد که اعدام هایی در زندان انجام شده که رسماً گزارش نشده اند. وقتی دفتر کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل در باره این اعدام ها در مشهد از همتایان ایرانی خود اطلاعات خواست، پاسخ این بود که 60 نفر در مشهد در مواردی که بیشتر به قاچاق مواد مخدر مربوط بود اعدام شده اند.⁶⁹ این تعداد بسیار بیشتر از هفت مورد اعدامی است که رسماً گزارش شده، گرچه کمتر از

تعدادی است که به اطلاع عفو بین الملل و دیگران رسیده است.

به همین روال، مسئولان در ابتدا در باره گزارش های مربوط به اعدام های دسته جمعی در زندان در سال 2011 سکوت کردند تا این که در تیر ماه 1390 دادستان مشهد، مسعود ذوقی، گفت از شروع سال ایرانی در اول فروردین 1390 پنج سری اعدام در زندان انجام شده، گرچه تعداد اعدام شده ها را اعلام نکرد.⁷⁰ این اطلاعات با تعداد دفعه های انجام اعدام که گزارش رسیده تطبیق دارد.⁷¹

شرایط در زیر حکم اعدام

« اگر توصیف جهنم را شنیده باشید می توانید آن را برای زندان وکیل آباد مشهد هم به کار ببرید. »
صدیقه مالکی، همسر فعال اتحادیه صنفی، هاشم خواستار، خرداد 1390⁷²

زندانیان زیر حکم اعدام در ایران اغلب در شرایط اسف باری به سر می برند. در زندان وکیل آباد که ظرفیت رسمی آن 3000 نفر است، و در حال حاضر 13000 زندانی دارد،⁷³ در حدود 2000 زندانی زیر حکم اعدام هستند که بیشتر در بند 5 در سلول های دسته جمعی به نام «سالن» - سالن های 101 تا 105 - به سر می برند. بعضی از این سالن ها بیش از چهار برابر ظرفیت زندانی دارند. نتیجه این ازدحام شدید کمبود تخت، سرویس های بهداشتی و آشپزخانه است. بسیاری از زندانیان روی زمین یا در راهروها می خوابند و گاهی تا 100 نفر در صف های توالت و دستشویی می ایستند. مثل دیگر زندان های ایران، در این زندان نیز مواد مخدر به راحتی در اختیار قرار دارد و تجاوز زندانیان به زندانیان دیگر رایج است.⁷⁴

در زندان قزل حصار در نزدیکی تهران نیز شرایط مشابهی گزارش شده است. گفته می شود از میان 20000 زندانی آن، در حدود 13000 نفر به اتهام جرایم مواد مخدر در آنجا هستند، گرچه عفو بین الملل اطلاعی از درصد زندانیان محکوم به اعدام ندارد. رییس سازمان زندان ها گفته است تعداد زندانیان در این زندان سه برابر ظرفیت آن است.⁷⁵ بند 2 زندان به عنوان «واحد اعدام» مشهور است، زیرا بیشتر - اگر نه همه - زندانیان آن زیر حکم اعدام هستند. گفته می شود در میان زندانیان زیر حکم اعدام تعداد زیادی تبعه افغان وجود دارد.

در روز 24 اسفند 1389، در بندهای 2 و 3 زندان شورش شد. مقامات زندان گفتند شورش را زندانیان اعدامی و محکومان مواد مخدر به راه انداختند و برای فرار دست به آتش سوزی و اعمال تخریبی دیگر زدند و به نگهبانان حمله کردند. به گزارش تلویزیون دولتی نه زندانی و پنج نگهبان درگذشتند.⁷⁶ اما، یک فعال حقوق بشر به عفو بین الملل گفت که زندانیان به شرایط بد زندان و انتقال بعضی از زندانیان برای اجرای اعدام اعتراض داشتند. او گفت که تا ساعتی پس از نیمه شب 25 اسفند با یک زندانی در بند 2 تماس داشته و پس از آن خط های تلفن قطع شده است. وی گفت:

«زندانیان بندهای 2 و 3 زندان را در اختیار گرفتند. به من گفتند گارد مسلح در پشت بام زندان و بیرون درهای بند مستقر شده بود و زندانیان رختخواب ها را آتش زدند تا از ورود گارد جلوگیری کنند. یک زندانی به من گفت نگهبانان به همه شلیک می کردند.»

او گفت حداقل شش نفر در زندان کشته و در حدود 100 نفر زخمی شده اند که بعضی از آنها در راه بیمارستان یا پس از ورود به بیمارستان درگذشته اند. به گفته فعالان حقوق بشر در ایران (HRAI)، یکی از جانبباختگان شهرام گلچین است که محکوم به اعدام نبود. زمانی که خانواده او پس از شورش سعی کردند در باره او اطلاع پیدا کنند، در تاریخ 28 اسفند به آنها گفته شد که او در بیمارستان است، اما اجازه نیافتند به دیدار او بروند. بعداً، از روی اسناد معلوم شد که او در آن زمان درگذشته بود. خانواده او تا پس از تعطیلات سال نو ایرانی، در اواسط فروردین، اطلاع بیشتری دریافت نکردند و در آن زمان مطلع شدند که او درگذشته است. دلیل مرگ عفونت ریه اعلام شد، اما HRAI

گفت که بر روی پاها و پشت و سر او آثار جراحت دیده می شد.⁷⁷ عفو بین الملل نمی تواند مستقلاً این اطلاعات را تایید نماید.

دو هفته پس از شورش، آژانس خبری پژواک افغانستان گزارش داد که مقامات ایران به مقامات افغانستان اطلاع داده اند که 10 نفر از زندانیان افغان در میان کشته شدگان بوده اند که یک نفر بیش از ارقامی است که تلویزیون دولتی ایران اعلام کرد. نام های این عده به این شرح اعلام شد: «غلام حسین، رحمن فرزند عباس، محراب و وحید باشندگان کابل، محمد و شیرآغا ساکنین ولسوالی تگاب ولایت کاپیسا و شمس الدین، احمد و محمد سرور باشندگان ولسوالی شیندند هرات و نظیر احمد مسکونه هرات.»⁷⁸

پس از شورش، در حدود 150 زندانی از قزل حصار به زندان های دیگر منتقل شدند. گزارش های تایید نشده حاکی است که بعضی از آنها در زندان های رجایی شهر و اوین، در سال جاری به همراه ده ها نفر دیگر اکثراً به اتهام قاچاق مواد مخدر اعدام شده اند

4. قربانیان مجازات اعدام

تعداد اعدام ها زیاد است چون 74% اعدام شدگان قاچاقچیان مواد مخدر هستند که از افغانستان به کشورهای اروپای غربی مواد مخدر قاچاق می کنند.»

محمد جواد لاریجانی، رییس ستاد حقوق بشر، سخنرانی در افریقای جنوبی، مه 2011⁷⁹

کمبود اطلاعات در باره افراد زیر حکم اعدام ترسیم تصویر دقیقی از کسانی را که به اتهام جرایم مواد مخدر با اعدام روبرو هستند دشوار می سازد. گزارش های موجود حاکی از آن است که بسیاری از آنها از گروه های اجتماعی محروم و حاشیه ای هستند: افرادی از اکثریت فارس زبان که در فقر زندگی می کنند، افغان ها، و افرادی از اقلیت های قومی یا دینی مثل بلوچ و کوره سنی - که گروه کوچکی از اهل سنت در میان اقلیت به طور عمده شیعه آذربایجانی است.

گروه هایی که بیش از همه در خطرند

«ما نامه ای به دادستان دادیم و از او خواستیم پرونده را دوباره ببیند. الله وردی بی سواد است. ما کسی را نمی شناسیم. فقط می توانیم از خداوند بخواهیم این وضع را عوض کند...»

برادر الله وردی احمدپورآذر، از اقلیت کوره سنی، که پس از محاکمه ای به شدت ناعادلانه به اتهام مواد مخدر در شرف اعدام است.

افغان ها

شاید بیش از 4000 تبعه افغانستان به اتهام قاچاق مواد مخدر زیر حکم اعدام باشند و این عده با رفتار به ویژه بدی از سوی نظام عدلی روبرو هستند. معلوم نیست که تعداد زیاد افغان ها که در سال های اخیر به اتهام جرایم مواد مخدر اعدام شده اند پناهنده هستند یا ساکنان کوتاه مدت و کارگران مهاجر، یا مهاجران غیرمعمول که ویزا یا اجازه کار ندارند.

بسیاری از افغان ها که به اتهام جرایم مواد مخدر در شمال ایران بازداشت می شوند ظاهراً اهل ولسوالی غوریان در ولایت هرات در شمال غربی افغانستان هستند. بیشتر مواد مخدر که از غوریان به ایران قاچاق می شود گویا «کریستال» هروئین است.

به گفته زلمی بارکزی، روزنامه نگار افغان به نقل از تحقیقات انستیتو گزارشهای جنگ و صلح، بین 2002 و 2011، بیش از 1000 افغان، از جمله کودکان، «کپسول»هایی را برای قاچاق هروئین به ایران بلعبیده اند.⁸⁰ این ولسوالی که در 75 کیلومتری شمال هرات واقع شده، دارای 170 کیلومتر مرز مشترک با ایران است و پلیس افغانستان به علت فساد و کمبود تجهیزات گویا در وضعی نیست که با قاچاق مواد مخدر مبارزه کند. زلمی بارکزی می گوید روستاهای منگیان، کاریز، برنآباد و سابول هفت چاق در ولسوالی غوریان در حدود 60 جوان به سن های 15 تا 26 را به علت باز شدن «کپسول»های بلعبیده شده در شکمشان از دست داده اند.

بعضی از نمونه های مربوط به ولسوالی غوریان که عفو بین الملل جمع آوری کرده، از جمله کسانی که اعدام شده اند و کسانی که در حال حاضر زیر حکم اعدام هستند در پیوست 2 دیده می شود. در زمان نگارش این گزارش در نوامبر 2011، به جز چند نکته در باره حاج بصیر احمد، اطلاع بیشتری در باره روند قضایی هیچ یک از این نمونه ها در دست نیست.

بلوچ ها

بیشتر بلوچ ها در استان سیستان - بلوچستان در جنوب شرقی زندگی می کنند، اما تعداد کمی نیز در استان های کرمان و خراسان رضوی هستند. بسیاری از بلوچ ها در جستجوی کار به نقاط دیگری از ایران به ویژه به تهران مهاجرت کرده اند. اکثریت قاطع بلوچ ها اهل سنت هستند و پیوندهای قوی قبیله ای و خانوادگی با مردم بلوچ در کشورهای همسایه افغانستان و پاکستان دارند. سیستان - بلوچستان یکی از فقیرترین و محرومترین استان های ایران است. در سال های اخیر، این استان با خشکسالی شدید و آب و هوای بسیار بد روبرو بوده است که فشار بیشتری بر منابع ناچیز استان وارد آورده است. شاخص های میانگین عمر، سواد بزرگسالان، ثبت نام در مدارس ابتدایی، دسترسی به آب سالم و بهداشت، و مرگ و میر نوزادان و کودکان در این استان از تمام ایران پایین تر است.⁸¹ بلوچ ها، به عنوان مسلمانان اهل سنت، در عمل و قانون در زمینه ورود به آموزش عالی و استخدام دولتی دچار تبعیض هستند.

بعضی از اعضای اقلیت بلوچ در فعالیت های مجرمانه شرکت دارند، به ویژه در قاچاق مواد مخدر از کشورهای همسایه افغانستان و پاکستان. بیشتر مواد مخدر را باندهای مجهز قاچاق می کنند، گرچه در سال های اخیر گزارش هایی در باره افزایش تعداد افراد حامل مقدار کم مواد مخدر از مرزها وجود داشته است.⁸² فعالان بلوچ مدعی هستند که محرومیت اقتصادی به جز شرکت در قاچاق انتخاب چندانی برای مردم بلوچ باقی نمی گذارد.⁸³

بسیاری از بلوچ هایی که مقامات دستگیر می کنند به قاچاق مواد مخدر متهم می شوند، اما دانستن حقیقت در هر یک از موارد دشوار است. فعالان بلوچ می گویند حداقل در بعضی از موارد افراد بیگناه در تلافی علیه عموم مردم به خاطر حمله های گروه های مسلح مخالف - به ویژه جنبش مقاومت مردم ایران (بیشتر مشهور به جندالله) - به قاچاق مواد مخدر متهم می شوند. عفو بین الملل در گزارشی به سال 2007 خاطر نشان کرد که از بیش از 50 اعدام در سال 2006 که احتمالاً شامل بلوچ ها بود، حداقل 19 نفر متهم به جرایم یا قاچاق مواد مخدر بودند. بقیه به اتهام جرایمی مثل سرقت مسلحانه یا راهزنی، قتل یا آدم ربایی محکوم شده بودند.⁸⁴

کوره سنی

جامعه اهل سنت آذربایجانی ها، مشهور به کوره سنی، اقلیتی مذهبی در میان یک گروه به طور عمده شیعه اما اقلیت قومی در ایران است. آنها در غرب دریاچه ارومیه، در شمال شهر ارومیه، و در اطراف سلماس، خوی و ماکو در استان آذربایجان غربی ایران زندگی می کنند. این گروه از مردم که فقیر و به طور عمده روستایی هستند، در سال های اخیر با فشار رو به افزایش اجتماعی روبرو بوده اند؛ عفو بین الملل اطلاعاتی دریافت کرده که نشان می دهد مردم کوره سنی در عمل نمی توانند وارد آموزش عالی شوند و نمی توانند مدارس مذهبی یا سازمان غیردولتی تاسیس کنند.

حداقل پنج نفر از اقلیت آذربایجانی، از جمله سه نفر کوره سنی، گویا در تاریخ 18 مهر 1389 به اتهام جرایم مواد مخدر در زندان مرکزی ارومیه اعدام شدند. به گفته انجمن دفاع از زندانیان سیاسی آذربایجان در ایران (ADAPP) که در کانادا مستقر است، این عده عبارت بودند از: رضا علیپور و دهقان سلامت، و سه نفر کوره سنی به نام های محمد جنگلی، 38 ساله، فرهاد اسلامدوست و جمال شیخ زاده. چهار نفر از آنها اهل روستای ایستی سو در نزدیکی سلماس و یک نفر اهل گجین در نزدیکی ارومیه بود. گفته می شود همه آنها بر اساس «اقرار» های در زیر شکنجه و مدارک تنظیمی وزارت اطلاعات مورد محاکمه به شدت ناعادلانه قرار گرفته بودند.⁸⁵ بنا به گزارش ها، سه نفر کوره سنی دیگر، از اهالی ایستی سو، قولونجو و بالوو، در خطر اعدام هستند.

بنا به اطلاعات دریافتی عفو بین الملل، یکی از اعدام شدگان، محمد جنگلی، کمک راننده کامیون، به همراه راننده که مربی او بود، به گفته یکی از خویشان او در سال 2008 در نزدیکی ارومیه

بازداشت شد. او یک ماه پس از دستگیری به خانواده اش تلفن کرد و گفت که از وجود مواد مخدر در کامیون بی اطلاع بوده است. خانواده او با وکیل تسخیری او هیچ تماسی نداشتند. محاکمه به سرعت انجام و او به اعدام محکوم شد. دادستان پرونده را به تهران ارجاع کرد و دیوان عالی کشور پس از یک سال حکم اعدام به اتهام قاچاق مواد مخدر را تایید کرد. خانواده او با ارسال نامه ای به دیوان عالی کشور بر بیگناهی او تاکید کرد، اما نه جوابی دریافت نمود و نه اطلاعی در باره پرونده او. در اواسط مهر 1390، مسئولان زندان با خانواده او تماس گرفتند و گفتند او هشت ساعت بعد اعدام می شود و اگر مایل به دیدار با او هستند باید بلافاصله به زندان بروند. وقتی بعضی از اعضای خانواده به زندان مراجعه کردند، او به آنها گفت گریه نکنند و بر بیگناهی خود اصرار ورزید.

الله وردی احمدپور آذر، 34 ساله، متاهل و پدر دو فرزند و یکی از اعضای جامعه کوره سنی در قولونجو، در شمال ارومیه، یکی از کسانی است که به اتهام قاچاق مواد مخدر در خطر اعدام است. در حال حاضر او در زندان ارومیه است. برادر او به عفو بین الملل گفت که الله وردی احمدپور آذر در نیمه اول سال 2009 در یک وانت بازداشت شده است. مثل محمد جنگلی، او نیز اصرار کرد که از وجود مواد مخدر در خودرو بی اطلاع است. برادر او می گوید الله وردی بی سواد است و در دادگاهی در ارومیه با یک قاضی محاکمه و محکوم شده است. به گفته برادرش، او یک وکیل تسخیری داشت که «از الله وردی دفاع نکرد.» خانواده او اخیراً مطلع شده که دیوان عالی کشور حکم محکومیت را تایید کرده است.

زنان

زنان بخش بسیار کوچکی از کل محکومان به مرگ و اعدام شدگان به اتهام قاچاق مواد مخدر را تشکیل می دهند. بعضی از آنها پس از شرکت در قاچاق مواد مخدر در سطح نازل به خاطر سیر کردن شکم خانواده شان به اعدام محکوم شده اند.

برای مثال، از 32 زن زیر حکم اعدام که یک سازمان حقوق بشری ایرانی، به نام فعالین حقوق بشر و دمکراسی، در مهر 1389 در زندان اوین نامشان را ثبت کرده، گفته می شود هشت نفر به اتهام جرایم مواد مخدر محکوم شده اند.⁸⁶ عفو بین الملل از اعدام هیچ یک از این هشت نفر، که نامشان در پیوست 3 موجود است، مطلع نشده است.

سه زن به نام های **حوریه صباحی**، **لیلا حیاتی** و **رقیه خلجی** - که هر سه سرپرست فرزندان خود هستند - به همراه دو مرد که عفو بین الملل نامشان را در اختیار ندارد در 10 بهمن 1387 دستگیر شدند. هر پنج نفر گویا اعضای رده پایین باند قاچاق مواد مخدر بزرگی هستند. آنها در بازجویی ها وکیل نداشتند. شعبه 2 دادگاه انقلاب همدان آنها را محاکمه و به اعدام محکوم کرد. آنها حق فرجام خواهی نداشتند، و حکم هایشان را، بر اساس قانون مبارزه با مواد مخدر، تنها دادستان کل تایید کرد.

چهار فرزند حوریه صباحی، که یکی از آنها معلول است، و پسر 10 ساله لیلا حیاتی و پسر 14 ساله و دختر 12 ساله رقیه خلجی در حال حاضر نزد خویشاوندان خود هستند. همسران این زنان گویا معتاد و در حال گذراندن حبس ابد یا بی خانمان هستند. این زنان گویا در اثر فقر به قاچاق مواد مخدر روی آورده اند.

عفو بین الملل پس از انتشار گزارش هایی در باره احتمال اعدام آنها در 5 تیر 1390 از وضع آنها مطلع شد و در تاریخ 26 خرداد 1390 فراخوانی فوری با درخواست کاهش مجازات آنها صادر کرد.⁸⁷ اطلاعات دریافتی در جولای حاکی از این بود که پرونده آنها به کمیسیون عفو و بخشودگی رفته و تا پایان ماه رمضان، که مقام رهبری اعلام عفو می کند، ممکن است در باره آن تصمیم گیری شود. در زمان نگارش این گزارش، از عفو آنها اطلاعی در دست نیست و عفو بین الملل نگران است که آنها هنوز در خطر اعدام باشند یا شاید اعدام شده باشند.

مجرمان نوجوان

ایران یکی از معدود کشورهایی است که هنوز مجرمان نوجوان - کسانی که در زیر سن 18 سالگی مرتکب جرم شده اند - را اعدام می کند. این گونه اعدام ها با قاطعیت در حقوق بین المللی منع شده است. بیشتر مجرمان نوجوان که در ایران اعدام می شوند به اتهام قتل محکوم شده اند، اما بعضی از حکم های اعدام نیز برای افرادی صادر می شود که به اتهام جرایم مواد مخدر پیش از 18 سالگی محکوم شده اند.

کودکان حتماً 12 ساله در گذشته به اتهام قاچاق مواد مخدر در ایران به اعدام محکوم شده اند. در نوامبر 1999، عزیزالله شنواری، که در آن زمان 11 سال داشت، در لندن کتال، آژانس خیبر، ولایت سرحد شمال غرب در پاکستان، در نزدیکی خانه اش ربوده شد. گویا قاچاقچیان مواد مخدر او را برای حمل مواد مخدر به ایران مورد استفاده قرار دادند. در نوامبر 2000، از زندانی در ایران به خانواده او خبر دادند که او به اتهام قاچاق مواد مخدر به اعدام محکوم شده و در زندانی در استان یزد به سر می برد. در جون 2001، عفو بین الملل فراخوانی فوری⁸⁸ برای او صادر کرد و نگرانی خود را در نامه ای به قوه قضاییه نوشت. در جولای 2001، شریعت باقری، مدیر کل امور بین المللی وزارت دادگستری، این ادعا را که عزیزالله شنواری به اعدام محکوم شده تکذیب کرد: «طبق شرع اسلام، چنین شخصی طفل محسوب می شود و نمی تواند مسئولیت کیفری داشته باشد و صدور حکم اعدام در این مورد غیرممکن است.»⁸⁹ در اگوست 2004، عفو بین الملل مطلع شد که حکم اعدام به 10 سال زندان کاهش پیدا کرده است. در ژانویه 2005، او که تازه 17 سال داشت، در عفو زندانیان آزاد شد و به پاکستان بازگشت.⁹⁰

مقامات ایرانی ادعا می کنند که اعدام مجرمان نوجوان برای جرایمی به جز قتل دیگر اجرا نمی شود،⁹¹ اما عفو بین الملل باز هم گزارش هایی در باره این گونه اعدام ها از جمله به اتهام جرایم مواد مخدر دریافت می نماید.⁹² به گزارش HRDAI دو تبعه افغانستان متهم به جرایم مواد مخدر که گویا پیش از 18 سالگی مرتکب شده بودند - وحید مسلمی و محمد نوروزی - در میان 22 نفری بودند که در تاریخ 18 سپتامبر 2011 به اتهام جرایم مواد مخدر در زندان های اوپن و رجایی شهر اعدام شدند. روزنامه دولتی ایران تعداد اعدام ها را اعلام کرد، اما بدون ذکر سن یا تابعیت اعدام شدگان، فقط نام کوچک آنها را نوشت.⁹³ HRDAI گفت هر دو نفر در هنگام دستگیری 17 سال داشتند و پیش از انتقال به زندان های دیگر برای اعدام دو سال در زندان قزل حصار به سر برده بودند.

عفو بین الملل نتوانسته این اطلاعات را تایید کند، اما با توجه به پرده پنهانکاری که بر روی این اعدام ها کشیده شده، نگران است که این خبر صحت داشته باشد زیرا این سازمان مجرمان نوجوان دیگری را می شناسد که ظاهراً زیر حکم اعدام هستند و بعضی از آنها ممکن است اعدام شده باشند. عفو بین الملل در سال 2007 از وجود حداقل شش مجرم نوجوان زیر حکم اعدام به اتهام جرایم مواد مخدر آگاه شد. فهرست نام های آنها در پیوست 4 است. عفو بین الملل خبری از اعدام آنها نشنیده است، اما نمی تواند با قطعیت بگوید که آنها هنوز زنده هستند.

زندانیان سیاسی محکوم به اتهام های جرایم مواد مخدر

بعضی از ایرانیان ادعا می کنند که مقامات فعالان سیاسی را به قاچاق مواد مخدر متهم می کنند تا اعدام زندانیان سیاسی را پرده پوشی کنند. در سندی به سال 1989، عفو بین الملل هفت نفر را نام برد که گویا در اعدام های دسته جمعی به اتهام جرایم مواد مخدر اعدام شده بودند ولی بعداً معلوم شد که به خاطر حمایت از گروه های ضد دولتی دستگیر شده بودند.⁹⁴ در طی آخرین موج اعدام ها، فعالان بار دیگر این نگرانی را ابراز کرده اند که دولت از پوشش «جنگ با مواد مخدر» برای اعدام مخالفان سیاسی استفاده کند.

در ژانویه 2011، زهرا بهرامی، دارای تابعیت دوگانه ایرانی - هلندی، به طور غیرمنتظره ظاهراً در زندان اوین اعدام شد و ماه ها در انزوای کامل در بازداشت بود و در این مدت گویا مورد ضرب و شتم و مورد محاکمه ناعادلانه قرار گرفته بود که پس از آن حق درخواست تجدید نظر هم نداشت. دولت هلند در پی اعدام او سفیر خود را از ایران فراخواند. زهرا بهرامی برای همراهی با دخترش که تحت شیمی درمانی قرار داشت به ایران سفر کرده بود. او در حدود 6 دی 1388 در پی تظاهراتی مرتبط با انتخابات ریاست جمهوری 1388 که مقامات به شدت سرکوب کردند، دستگیر شد. پس از ماه ها بدون تماس با خانواده، وکیل یا کمک کنسولی مسئولان هلندی، گویا او در تلویزیون به «تشکیل یک گروه [غیر قانونی] به همراه سه نفر دیگر»، داشتن تماس با دو گروه ممنوعه یعنی انجمن پادشاهی ایران (ا.پ.ا) و سازمان مجاهدین خلق ایران (س.م.خ.ا)، «اقرار» کرد. دو مرد به نام های **جعفر کاظمی** و **محمد علی حاج آقایی** - متهم به ارتباط با س.م.خ.ا و به راه انداختن تظاهرات ضد دولتی - پنج روز پیش از مرگ او در تاریخ 4 بهمن 1389 اعدام شدند.

سپس اتهام های بیشتری، این بار در باره در اختیار داشتن 450 گرم کوکائین و 420 گرم تریاک، علیه زهرا بهرامی وارد شد و شعبه 15 دادگاه انقلاب تهران در تاریخ 12 دی 1389 او را به اعدام محکوم کرد. او در تاریخ 9 بهمن 1389 اعدام شد. بنا به گزارش ها، دادستانی تهران گفت که او 450 گرم کوکائین فروخته است و عضو «یک باند بین المللی قاچاق مواد مخدر بوده است که از ارتباط او با هلند برای قاچاق کوکائین به ایران استفاده می کرد و او دو بار مواد مخدر به ایران قاچاق و پخش کرده بود.» دختر او مدعی شد ماموران امنیتی مواد مخدر یافت شده را در محل قرار داده بودند تا مقامات راحت تر بتوانند او را به اتهام های سیاسی اعدام کنند.⁹⁵ جنازه او را هرگز به خانواده اش ندادند و او در جای دوری دفن شد تا خانواده اش نتوانند در تشییع او شرکت کنند.

امکان تعیین صحت این ادعاها وجود ندارد. عفو بین الملل می داند که زهرا بهرامی در هلند و انگلستان به اتهام مسایل مربوط به مواد مخدر محکومیت داشته است. اما، اشخاص دیگری نیز ادعا کرده اند که الکل یا اسلحه در محل آنها قرار داده شده تا طرح اتهام های کیفری ساختگی را آسانتر کند. برای مثال، یکی از وکلای سرشناس دادگستری، محمد علی دادخواه، کمی پس از انتخابات ریاست جمهوری 1388 دستگیر شد و یک ماه در بازداشت ماند. دادستان در یکی از محاکمه های دسته جمعی نمایشی مربوط به ناآرامی ها در مرداد 1388 ادعا کرد که در دفتر محمد علی دادخواه و خانه اش «[اسلحه]، گلوله، [و] مواد مخدر» پیدا شده که او قاطعانه تکذیب کرد. بعداً در محاکمه او، اتهامی در باره اسلحه یا مواد مخدر مطرح نشد،⁹⁶ گرچه او در تیر 1390 به خاطر نقش خود در تاسیس یک سازمان حقوق بشری و فعالیت هایش به عنوان وکیل دادگستری به نه سال زندان محکوم شد.⁹⁷

5 - نظام ناعادلانه قضایی

«در بیشتر مواردی که به اطلاع گزارشگران ویژه می رسد، نگرانی هایی در باره تضمین های محاکمه عادلانه و دسترسی به وکیل مدافع و خانواده مطرح است.»

بیانیه ای به امضای گزارشگر ویژه اعدام های فراقضایی، فوری یا خودسرانه، کریستف هینز؛ گزارشگر ویژه وضعیت حقوق بشر در ایران، احمد شهید؛ گزارشگر ویژه استقلال قضات و وکلا، گابریلا کنائول؛ و گزارشگر ویژه شکنجه و دیگر مجازات های ظالمانه، غیر انسانی یا تحقیر آمیز، خوان مینز؛ 22 سپتامبر 2011⁹⁸

بیشتر - اگر نه همه - افرادی که به اتهام جرایم مواد مخدر به اعدام محکوم می شوند در محاکمه های به شدت ناعادلانه محکوم شده اند که رویه ها و عملکردهای جاری از شروع بازداشت تا نفی حق فرجام خواهی بسیار کمتر از الزام های ناشی از تعهد های بین المللی حقوق بشری ایران است.

دستگیری و بازداشت خودسرانه در حقوق بین المللی

دستگیری و بازداشت خودسرانه در حقوق بین المللی منع شده است. ماده 9 میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی که دولت ایران عضو آن است، می گوید: «هیچ کس را نمی توان خودسرانه دستگیر یا بازداشت کرد. از هیچ کس نمی توان سلب آزادی کرد مگر بر اساس دلایل ناشی از آیین دادرسی مقرر به حکم قانون.» به علاوه، تاکید می نماید: «هر کس دستگیر می شود باید در موقع دستگیر شدن از علت آن مطلع شود و اتهام های او بی درنگ به اطلاع او برسد.» تضمینی ضروری در ماده 9 حق هر شخص محروم از آزادی برای اعتراض علیه قانونی بودن بازداشت خود در دادگاه است.

گروه تحقیق سازمان ملل در باره بازداشت های خودسرانه سه نوع بازداشت خودسرانه را شناسایی کرده است: کسانی که بدون دلیل قانونی در بازداشت هستند؛ کسانی که تنها به علت به کارگیری حقوق خود مثل آزادی اندیشه، وجدان و دین، عقیده و بیان، و گردهمایی مسالمت آمیز و تشکل در بازداشت هستند؛ و کسانی که از محاکمه عادلانه برخوردار نشده اند و در نتیجه خودسرانه از آزادی محروم شده اند.

کمیته حقوق بشر، که بر اجرای میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی نظارت می کند، تصریح کرده است: «دولت های عضو در هیچ شرایطی نباید به ماده 4 میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی [در باره وضعیت اضطراری همگانی] برای توجیه اقدام به نقض حقوق بشردوستانه یا موازین حقوق بین المللی، برای مثال از طریق محرومیت خودسرانه از آزادی یا انحراف از اصول بنیادی محاکمه عادلانه، از جمله اصل برائت، استناد کنند.»⁹⁹

گزارش های زیادی در باره قصور از اجرای عدالت در باره متهمان به جرایم مواد مخدر در دست است که موارد زیر را در بر می گیرند: دستگیری خودسرانه احتمالی، شکنجه و بدرفتاری های دیگر، اجبار به «اقرار» که می توان در دادگاه به عنوان دلیل به کار برد، محرومیت از تماس با اعضای خانواده و وکیل به مدت طولانی، و محاکمه سریع و ناعادلانه اغلب بدون حضور وکیل، و گاهی حتا بدون حضور متهم، و نبود حق فرجام خواهی.

تبعه های افغانستان ظاهرا به ویژه قربانی دستگیری به اتهام جرایم مواد مخدر هستند و شرایط آنها نشان می دهد که حداقل بعضی از آنها خودسرانه دستگیر شده اند. برای مثال، یک افغان به عفو بین الملل گفت که افغان هایی که با اتوبوس از افغانستان به ایران سفر می کنند گاهی دستگیر و بدون این که در قاچاق مواد مخدر شرکت داشته باشند متهم به آن می شوند.

به گفته کمپین بین المللی حقوق بشر در ایران، برادرزاده یکی از زندانیانی که در تاریخ 27 مرداد 1389 در زندان وکیل آباد اعدام شد گفت که عمویش پس از کشف 300 گرم مواد مخدر در خانه اش دستگیر شد. عموی او ادعا کرد که مواد مخدر به شخص دیگری تعلق دارد که از خانه فرار کرده است، اما به صرف اینکه مواد مخدر در خانه او پیدا شده بود در روندی کاملا شتابزده و غیرقانونی برای وی حکم اعدام صادر و اجرا شد و صحت و سقم ادعاهای وی مورد بررسی قرار نگرفت.¹⁰⁰

بر اساس قانون مبارزه با مواد مخدر، مظنونان به جرایم مواد مخدر را می توان تا چهار ماه در بازداشت موقت نگه داشت و پس از آن «مرجع صادر کننده قرار مکلف به فك و تخفیف قرار تامین فوق میباشد مگر آنکه در جهات قانونی یا علل موجهی برای ارتقا قرار وجود داشته باشد که در این صورت با ذکر علل و جهات مزبور قرار ابقا می شود» (ماده 37). این مدت چهار ماه بیش از حداکثر یک ماه مدتی است که طبق آیین دادرسی کیفری می توان شخصی را به سوءظن «جرایم امنیت ملی» در بازداشت موقت نگه داشت، اما از آنجا که در هر دو مورد دستور بارها قابل تمدید است، در عمل معنای آن این است که اشخاص را می توان به مدت نامحدود بدون اتهام یا محاکمه در بازداشت نگه داشت. کمیته حقوق بشر در نوامبر 2011 در باره «طول میانگین مدت بازداشت های پیش از محاکمه و محدود نبودن مدت بازداشت به دستور دادگاه به وسیله ماموران اجرای قانون در ماده 33 آیین دادرسی کیفری ابراز نگرانی» و به دولت ایران توصیه کرد «با رعایت کامل ماده 9 میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، باید تمام اقدامات لازم را انجام دهد تا مطمئن شود که مدت بازداشت پیش از محاکمه در قانون و عمل، به ویژه از طریق نظارت مستقل قضایی و دسترسی فوری به وکیل، بیش از حد طولانی نشود.»

تمام متهمان به جرایم مواد مخدر در دادگاه انقلاب محاکمه می شوند. متهمان ابتدا برای «تحقیقات مقدماتی» در بازداشت می مانند و این کار را نماینده دادستانی انجام می دهد که ممکن است یکی از اعضای سازمان های مختلف و متعدد امنیتی ایران مثل وزارت اطلاعات باشد. یکی از کمبودهای اساسی نظام عدلی نبود دسترسی بازداشت شدگان به وکیل از لحظه دستگیری است که مبتنی بر تفسیری محدود از تبصره ای بر ماده 128 آیین دادرسی کیفری (نگاه کنید به متن این ماده و تبصره آن در پیوست 5) و ناقض ماده 14 میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی است. به نظر عفو بین الملل، لغو این تبصره از تعداد زیاد دستگیری های خودسرانه خواهد کاست، به حمایت از اشخاص در برابر شکنجه یا بدرفتاری های دیگر کمک و محاکمه در ایران را عادلانه تر خواهد کرد.

این سازمان از مقامات ایران می خواهد اقداماتی فوری برای لغو این تبصره و قوانین دیگر بردارند تا دسترسی تمام افراد دستگیر شده در ایران به وکیل انتخابی خود از لحظه دستگیری تضمین شود.

«من هیچ وقت دادگاه را ندیده ام، اما به من حکم اعدام را ابلاغ کرده اند.»

«محمد»، تبعه افغان زیر حکم اعدام¹⁰¹

محاکمه های دادگاه انقلاب اسلامی معمولا پشت درهای بسته انجام می شود. به علاوه، قاضیان از این اختیار برخوردار هستند که وکلا را در «پرونده های حساس» از حضور در محاکمه محروم کنند. با توجه به این که اطلاعات بسیار کمی در باره دادرسی در پرونده های جرایم مواد مخدر در دست است، یقین داشتن به این که متهمان به طور معمول غیر علنی محاکمه می شوند دشوار است. مساله ای که به ویژه نگران کننده است این واقعیت است که عفو بین الملل گزارش هایی در باره

متهمانی - اغلب خارجی به ویژه افغان - دریافت کرده که اصلاً هیچ گاه محاکمه نشده اند. اولین باری که این متهمان، که بسیاری از آنها از دسترسی به کمک کنسولی یا مشاوره حقوقی از هر نوع محروم هستند، از محاکمه خود خبردار می شوند زمانی است که مسئولان زندان محکومیت آنها به اعدام را به اطلاعشان می رسانند.

مثل اشخاصی که برای جرایم دیگر در بازداشت هستند، مظنونان به جرایم مواد مخدر ظاهراً منظم برای «اقرار» به جرایم اتهامی خود زیر فشار قرار می گیرند. شکنجه و بدرفتاری های دیگر در این مرحله از بازداشت بسیار رایج است به این دلیل مهم که به اقرار به عنوان دلیل مورد ترجیح دادگاه زیاد اتکا می شود.

اشخاصی که بر اساس قانون مبارزه با مواد مخدر محکوم می شوند ظاهراً حق اعتراض به حکم ندارند. بر اساس آیین دادرسی کیفری، حکم های بیش از 10 سال زندان، قطع عضو، شلاق یا اعدام باید در دیوان عالی کشور فرجام خواهی شود. هیات ایرانی که در نشست کمیته حقوق بشر سازمان ملل در اکتبر 2011 حضور یافت، گفت مجازات اعدام تنها برای «قتل نفس، قتل غیر عمد و قاچاق مواد مخدر اجرا می شود. در تمام این موارد می توان به حکم اعتراض کرد.»¹⁰² اما بر اساس ماده 32 قانون مبارزه با مواد مخدر،¹⁰³ تمام حکم هایی که طبق این قانون صادر می شود تنها باید به وسیله رییس دیوان عالی کشور یا دادستان کل تایید شود که می توانند در صورت تشخیص مغایرت آن با شرع اسلام یا صلاحیت نداشتن قاضی در حکم بازنگری کنند یا آن را لغو کنند. دادستان کل در مهر 1389 گفت که اقدامات تازه ای انجام شده تا روند قضایی پرونده های قاچاق مواد مخدر، از جمله با ارجاع به دفتر او، تسریع شود. این که این اقدام به معنای نبودن کامل حق تجدید نظر است در دی 1389 تایید شد که وکیل زهرا بهرامی (نگاه کنید در بالا) به عفو بین الملل گفت در پی صدور حکم اعدام برای اتهام به جرم مواد مخدر علیه موکلش، هیچ راه قانونی برای درخواست فرجام وجود ندارد، زیرا بر اساس قانون مبارزه با مواد مخدر حکم برای تایید مستقیم به دادستان کل ارجاع می شود. سه مادر محکوم به اعدام در همدان نیز به همان دلیل حق فرجام خواهی نداشتند. اطلاعات دریافتی عفو بین الملل حاکی است که در قوانین ایران «سلسله مراتب غیررسمی» وجود دارد و قوانین مصوب مجمع تشخیص مصلحت بر دیگر قوانین ارجح است.

بر اساس ماده 38 قانون مبارزه با مواد مخدر، در مورد کاهش مجازات، حکم های اعدام صادره طبق این قانون برای بررسی به کمیسیون عفو و بخشودگی ارجاع می گردد. در صورت توصیه به بخشودگی، نام شخص به دفتر مقام رهبری ارسال می شود تا در فهرست یکی از عفو های سالانه کشور قرار بگیرد.

حق محاکمه عادلانه

ماده 14 میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی حداقل تضمین های محاکمه عادلانه را تعیین کرده است، از جمله:

- هر کس حق دارد که از محاکمه عادلانه و علنی در يك دادگاه صالح مستقل و بی طرف تشکیل شده طبق قانون رسیدگی بشود.
- مطبوعات و عموم مردم به طور عادی نباید از حضور در دادگاه منع شوند مگر به دلیل نظم عمومی، امنیت ملی، زندگی خصوصی افراد یا در صورتی که علنی بودن به عدالت لطمه بزند.
- هیچ کسی نباید مجبور شود که علیه خود شهادت دهد و یا به مجرم بودن اعتراف نماید.
- حکم صادره علنی خواهد بود مگر در بعضی موارد مربوط به کودکان.

- فرض بر این است که همه بیگناه هستند مگر این که گناهاشان ثابت شود.
- هر کسی که به جرم کیفری متهم می شود باید از فرصت کافی برای تهیه دفاع خود و ارتباط با وکیل انتخابی خود برخوردار باشد و بدون تاخیر در حضور وکیلش در دادگاه حاضر شود.
- هر کس حق دارد از شهودی که علیه او شهادت می دهند سؤال کند و در صورت نیاز مترجم داشته باشد.

تبعیض علیه اتباع خارجی

در آپریل 2010، گزارش های مربوط به اعدام مخفیانه ده ها افغان در ایران در هفته های پیش از آن در افغانستان جنجال به پا کرد و منجر به برگزاری تظاهرات علیه ایران شد. مقامات ایران اعدام های دسته جمعی را تکذیب، اما تایید کردند که بیش از 4000 افغان در ایران در بازداشت هستند که اکثرشان به جرایم مواد مخدر متهمند.¹⁰⁴ در آن زمان، مقامات افغانستان قادر نبودند اطلاعات دقیقی در باره تعداد افغانستان زیر حکم اعدام در ایران ارائه کنند.

در پی این جنجال، رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی (RFERL) گزارش داد که با شش افغان متهم به جرایم مواد مخدر در داخل زندان های ایران گفتگو کرده که قصور نگران کننده روند قضایی در پرونده شان را شرح داده اند. یکی از آنها، که گفته شد 16 سال دارد، گفت که 200 گرم مواد مخدر را که از او یافت شد به عمد نزد او قرار داده بودند. او گفت با وجود منع بین المللی اعدام مجرمان نوجوان در انتظار اعدام به سر می برد. گرچه تایید اظهارات شش نفر مصاحبه شونده ممکن نبود، RFERL گفت آنها همگی شرح مشابهی از وضعیتشان داده اند و زمانی که به این موارد در کنار یک دیگر توجه شود، تصویری از نظام به شدت بی کفایت عدالت کیفری به دست می آید که در تضمین موازین قضایی، به ویژه برای اتباع افغانستان، قصور می کند. چندین نفر از افغان ها گفتند که هرگز به دادگاه نرفته اند یا حتی از حقایق ساده مربوط به پرونده اشان بی اطلاع هستند. بعضی ها گفتند حکم اعدام به طور مشخص یا حتی رسمی به آنها ابلاغ نشده است.¹⁰⁵

عفو بین الملل اطلاعات مشابهی حاکی از تبعیض نهادینه علیه افغان ها در نظام عدالت کیفری گردآوری کرده است.

یکی از خویشان «آقا احمد» از ولسوالی غوریان در گفتگو با عفو بین الملل و کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان در نوامبر 2011 گفت که «آقا احمد» در سن 17 سالگی در هنگام تحویل کیکی که «پر» از مواد مخدر بود دستگیر شد. آنها اطلاع یافتند که او در طول 15 روز مورد ضرب و شتم قرار گرفته و با وکیل تماس نداشته است. پس از آن دو تا سه ماه در بازداشت مانده تا برای گذراندن «حکم» به زندانی در زاهدان منتقل شد. معلوم نیست که «آقا احمد» به دادگاه رفته یا خیر، اما به خانواده او گفته اند که اگر امکان دستگیری قاچاقچی مواد مخدر را که رییس «آقا احمد» بوده فراهم کنند، او آزاد می شود. خانواده او از مردی که می گویند قاچاقچی است در غوریان شکایت کرده اند اما او هنوز محکوم نشده است.

یکی از خویشاوندان حاج بصیر احمد 40 ساله، فرزند حاج عبدالجعفر، که در 24 شهریور 1390 در تایباد به اتهام قاچاق مواد مخدر اعدام شد، به عفو بین الملل گفت که به باور او حاج بصیر احمد به دادگاه نرفته بود. او گفت حاج بصیر احمد در مرز دستگیر شده بود و پس از آن چند سال خیری از او در دست نبود تا این که خانواده اش محل او را پیدا کردند. او گفت مقامات افغانستان هرگز با آنها در باره پرونده او تماس نگرفتند و معلوم نیست که مسئولان ایرانی به مقامات افغانستان بازداشت حاج بصیر احمد را در ایران اطلاع داده اند یا خیر. حاج بصیر احمد کمی پس از ساعت 8

شب 24 شهریور به خانواده اش تلفن کرد و گفت در ساعت 9 شب اعدام می شود و به باور خانواده اش همین اتفاق افتاد. طبق اسناد عفو بین الملل، اعدام های آن روز تایید اصلا تایید رسمی نشد، اما HRDAI پنج اعدام را در تایید در تاریخ 24 شهریور گزارش کرد.¹⁰⁶ خانواده حاج بصیر احمد گفتند که جنازه او را هیچ وقت دریافت نکرده اند، زیرا مقامات ایران برای این کار خواستار 200 میلیون ریال شدند (نگاه کنید به فصل 1). در نتیجه او در گورستانی در تایید دفن شد.

در موارد دیگر، اعضای خانواده های افغان گفته اند که برای برگرداندن جنازه خویشاوندانشان باید به مقامات ایرانی پول پرداخت می کردند. بعضی از ایرانیان نیز این رویه را خبر داده اند. ارباب ظریف در آپریل 2010 به رادیو آزاد افغانستان گفت که او برای بازگرداندن جنازه برادرش که در همان زمان در ایران اعدام شده بود مجبور شد 100 دلار امریکایی قرض کند.¹⁰⁷

این رفتار با اتباع افغان با اتباع بعضی کشورهای دیگر نیز انجام می شود، اما نه با همه. **پل چین** دو، یک تبعه نیجریه، و **آکواسی آکوابه**، یک تبعه غنا، هر دو در سال 2010 بدون اطلاع مقامات کنسولی مخفیانه در زندان وکیل آباد اعدام شدند.¹⁰⁸ معلوم نیست این دو چه زمانی دستگیر شدند، گرچه عفو بین الملل ملاحظه کرده که مقامات ایران در مارچ 2007 خبر از دستگیری 85 افریقایی اهل تانزانیا، نیجریه و غنا دادند. سرنوشت آنها برای این سازمان ناروشن است.

ژیوکو روسف، راننده کامیون بلغار، با کشف 135 کیلوگرم هروئین در جاسازی کامیونش در سپتامبر 2008 در تبریز دستگیر شد. او اطلاع از وجود آن را انکار کرد. مقامات بلغاری چهار ماه از او اطلاعی نداشتند. سفارت بلغارستان وکیلی ایرانی را برای دفاع از او استخدام کردند که دستمزد او را خانواده متهم در بلغارستان پرداخت کرد. محاکمه او با حضور مسئولان کنسولی در جولای 2009 شروع شد و او در نوامبر 2009 به حبس ابد محکوم شد.¹⁰⁹ طبق تبصره 1 ماده 8 قانون مبارزه با مواد مخدر در صورت «عدم احراز قصد توزیع یا فروش در داخل کشور با توجه به کیفیت و مسیر حمل»، حکم آن حبس ابد است.

رُدلینا پالیمیا، تبعه فیلیپین، در مارچ 2010 در فرودگاه بین المللی شیراز با در دست داشتن کیفی حاوی 12 کیلوگرم کوکائین دستگیر شد و ادعا کرد دوستش در مالزی از او خواسته آن را بگیرد و گفته حاوی جواهرات است. پس از دستگیری، خانواده او تا جولای 2010 خبری از او نداشتند. در آن زمان او تلفن کرد و گفت در یکی از زندان های ایران است. او حداقل تا جولای 2010 امکان تماس کنسولی نداشت. گفته می شود او دو بار بدون وکیل در دادگاه حاضر شده ولی بعد از طریق نظام قضایی ایران کمک حقوقی دریافت کرده است.¹¹⁰ پدر ردلینا پالیمیا در سپتامبر 2011 به عفو بین الملل گفت که دخترش در آگوست 2011 به حبس ابد محکوم شده است. مقامات فیلیپینی گویا پیش از محاکمه از آن اطلاع نیافتند و خبر محکومیت و حکم او را از طریق قوه قضاییه دریافت کردند. پدرش گفت که برای دیدار با دخترش، مسئولان کنسولی فیلیپین باید درخواستی به وزارت امور خارجه ارائه کنند و صدور اجازه شش هفته طول می کشد.

برابری در دادگاه ها برای اتباع خارجی

کمیته حقوق بشر در نظریه عمومی (2007) 32 خود بر اصل برابری در دادگاه ها و محاکمه عادلانه تاکید کرده است.

«حق دسترسی به دادگاه ها و برابری در آنها محدود به شهروندان دولت های عضو نیست، بلکه باید در اختیار تمام افراد قرار داشته باشد، صرف نظر از این که ملیت داشته باشند یا نداشته باشند، یا وضع قانونی آنها چه باشد، پناهنده باشند یا آواره، کارگر مهاجر، کودکان بدون همراه یا اشخاص دیگر، که در آن سرزمین یا در حوزه صلاحیت دولت عضو هستند.»¹¹¹

کمیته حذف تبعیض نژادی (CERD) سازمان ملل در سال 2010 اظهار نگرانی کرد که مرزهای

زبانی در ایران ممکن است بر سر راه اقلیت های قومی در دسترسی به عدالت مانع ایجاد کند. کمیته همچنین از گزارش های مربوط به رفتار با خارجیان در نظام عدلی ایران ابراز نگرانی کرد. کمیته توصیه کرد که ایران برای دسترسی به عدالت مترجم در اختیار بگذارد و برای تضمین دادرسی و شفافیت برای تمام اشخاص از جمله خارجیان، در نظام عدلی تلاش هایش را شدت ببخشد.

6 - مجازات اعدام: نقض حقوق بشر

«کسانی که از مواد مخدر غیرقانونی استفاده می کنند در میان حاشیه ای ترین و بدنام ترین گروه های جامعه هستند. این گروه به طور خاص در مقابل نقض وسیع حقوق بشر آسیب پذیر هستند، از جمله در بعضی کشورها با اعدام قانونی که تضمین های حقوق بشر بین المللی را برآورده نمی سازد.»

ریک لاینز، انجمن بین المللی کاهش آسیب در 2007¹¹²

عفو بین الملل بدون استثنا در تمام موارد با مجازات اعدام در سراسر جهان مخالف است. مجازات اعدام نقض بنیادی ترین حق بشر است: حق زندگی. این مجازات قتل عمد و خونسردانه انسان به دست دولت به نام عدالت است. این مجازات ظالمانه ترین، غیرانسانی ترین و تحقیرآمیزترین مجازات است. برای پرهیز از خطر اشتباهی که می تواند به اعدام یک انسان بیگناه بیانجامد هیچ راهی وجود ندارد.

عفو بین الملل، به عنوان سازمانی که نگران قربانیان نقض حقوق بشر است، رنج خانواده های قربانیان جنایت را تشخیص می دهد. اما، اعدام خشونت را ترویج می کند، چیزی جز انتقام به دست نمی آورد و عذاب بزرگی برای خانواده های اعدام شدگان به بار می آورد. مجازات اعدام به طور نامتناسبی علیه فقیرترین، کم سوادترین و آسیب پذیرترین افراد جامعه صادر می شود. این مجازات جان مجرمانی را می گیرد که در غیر این صورت ممکن بود بازپرورش یابند. جنایت اغلب با مشکلات دیگر اجتماعی مثل فقر، سوءاستفاده از مواد مخدر، بیکاری، و فروپاشی خانواده مرتبط است و هیچ یک از این مشکلات را نمی توان با اعدام حل کرد. در واقع، از دست رفتن یک عضو خانواده در اثر اعدام ممکن است این گونه مشکلات را تشدید نماید.

تحقیقات علمی پیوسته از یافتن دلایل قانع کننده حاکی از این که مجازات اعدام موثرتر از مجازات های دیگر اثر بازدارندگی از جنایت دارد ناتوان بوده اند. مدت های طولانی است که جرم شناسان می گویند بهترین راه بازداشتن از جنایت افزایش اطمینان از کشف، دستگیری و محکومیت است. ارزیابی از یافته های پژوهشی در باره ارتباط بین مجازات اعدام و تعداد قتل عمد که در سال 1988 برای سازمان ملل انجام و در سال 2007 به روز شد، به این نتیجه رسید که «پذیرش این فرضیه عاقلانه نیست که مجازات اعدام... بسیار بیشتر از حکم ظاهرا سبک تر حبس ابد مانع قتل می شود.»¹¹³

منطق استفاده از مجازات اعدام برای جرایم مواد مخدر این است که این مجازات موثرتر از مجازات های دیگر قاچاقچیان را بازخواهد داشت. اما با وجود هزاران اعدام که در ایران - یا کشورهای دیگر - انجام می شود، هیچ دلیل روشنی در دست نیست که اعدام تأثیر قابل تشخیصی در کاهش قاچاق مواد مخدر و سوءاستفاده از آن داشته است. برعکس، اعتیاد در ایران سال به سال بی وقفه افزایش یافته است. در کشورهایی که مجازات اعدام را برای جرایم مواد مخدر برقرار کرده اند و در کشورهای که اعدام را اجرا کرده اند، عفو بین الملل هیچ نشانه ای از کاهش قاچاق در اختیار ندارد که متناسب به خطر مجازات اعدام یا اجرای آن باشد. شیفتگی ایران به مجازات اعدام ظاهرا مقامات

را نسبت به خطرهای ناشی از آن کور کرده است، از جمله: خطر این که قاچاقچیان که در معرض مجازات اعدام هستند بیشتر آماده کشتن هستند تا از دستگیری پرهیز کنند و خطر برای ماموران اجرای قانون بیشتر می شود؛ خطر این که قاچاقچیان زیر 18 سال، یا مصرف کنندگان مواد مخدر، اعدام شوند در حالی که سازمان دهندگان جنایت از دستگیری و مجازات فرار کنند؛ و خطر این که تشدید بیشتر مجازات ها قیمت مواد مخدر را بالا می برد، به جنایت سازمان یافته کمک می رساند و جنایتکاران حرفه ای را که آماده پذیرش خطر هستند جلب می نماید.

به علاوه، اجرای عدالت در ایران، در عمل و قانون، موازین بین المللی پذیرفته شده محاکمه عادلانه را نقض می کند و بدین وسیله خطر ذاتی اعدام بیگناهان را افزایش می دهد. گذشته از این، بسیاری از دستگیرشدگان «قاچاقبرهای رده پایین» هستند که احتمالاً در اثر فقر و نداشتن فرصت های اقتصادی دیگر به قاچاق مواد مخدر کشیده می شوند؛ اعدام این عده به انحلال باندهای سازمان یافته حاکم بر تجارت مواد مخدر نمی انجامد. اعدام این افراد نه تنها دیگران را باز نمی دارد، بلکه به مسایل زیربنایی محرک آنها به ارتکاب جرم، مثل فقر و نبود آموزش، نمی پردازد و آشکارا امکان اصلاح را انکار می کند.

مجازات اعدام برای جرایم به مواد مخدر: حقوق و موازین بین المللی

موازین بین المللی حقوق بشر دولت ها را به الغای مجازات اعدام تشویق می کند و بر آن است که در کشورهایی که هنوز دارای مجازات اعدام هستند، این مجازات باید در مورد مهمترین جنایت ها و پس از محاکمه بر اساس تضمین های بین المللی محاکمه عادلانه اجرا شود و در این صورت هم نباید یک مجازات الزامی باشد.

ماده (2) 6 میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، که ایران عضو آن است، می گوید: «در کشورهایی که مجازات اعدام لغو نشده صدور حکم فقط برای مهمترین جنایات اعدام جایز است...» براساس اصول تضمین حمایت از حقوق افراد محکوم به اعدام که شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل در قطعنامه 1984/50 در تاریخ 25 مه 1984 تصویب کرد، و در قطعنامه 39/118 مجمع عمومی سازمان ملل در تاریخ 14 دسامبر 1984 بدون رای گیری تایید شد: در کشورهایی که مجازات اعدام لغو نشده صدور حکم فقط برای مهمترین جنایات اعدام جایز است و بدیهی است که محدوده این مجازات نباید فراتر از جنایت های عمدی، با آثار کشنده یا بسیار وخیم، برود.» (اصل 1).

کمیته حقوق بشر در چندین مناسبت به این نتیجه رسیده که جرایم مواد مخدر معیار «مهمترین جنایت ها» را برآورده نمی کنند¹¹⁴ و این تشخیص را گزارشگر ویژه اعدام های فراقضایی، فوری یا خودسرانه سازمان ملل در سال 2007 تکرار کرد:

«نتیجه ای که می توان از بازبینی نظام - مند و دقیق قوانین تمام مجمع های اصلی سازمان ملل گرفت... این است که مجازات اعدام را تنها می توان به نحوی با این شرط صادر کرد که محدود به مهمترین جنایت ها باشد، در مواردی که می توان نشان داد قصد کشتن وجود داشته و به از دست رفتن زندگی انجامیده است.»¹¹⁵

در سال 2009، گزارشگر ویژه یادآوری کرد که بر اساس حقوق بین المللی، مجازات اعدام برای قاچاق مواد مخدر باید ملغاً شود و حکم های اعدام صادره برای قاچاق مواد مخدر به حکم زندان کاهش یابد.¹¹⁶

کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل و گزارشگر ویژه شکنجه و دیگر مجازات ها و رفتارهای

غیر انسانی یا تحقیر آمیز، هر دو گفته اند که صدور حکم اعدام برای جرایم مواد مخدر حقوق بشر بین المللی را نقض می کند. گزارشگر ویژه یادآوری کرده که به نظر او، «جرایم مواد مخدر به حد مهمترین جنایت ها نمی رسند. بنابراین، صدور حکم اعدام برای جرایم مواد مخدر معادل با نقض حق زندگی، رفتار تبعیض آمیز و احتمالا ... نقض حق کرامت انسانی است.»¹¹⁷ دبیر کل سازمان ملل و گزارشگر ویژه وضع حقوق بشر در ایران هر دو در سال 2011 از تعداد بالای اعدام به اتهام جرایم مواد مخدر ابراز نگرانی کردند.¹¹⁸ در اکتبر 2011، کمیته حقوق بشر توصیه کرد که مقامات ایران الغای مجازات اعدام را مد نظر قرار دهند یا حداقل در قانون مجازات بازنگری کنند تا صدور حکم اعدام تنها به «مهمترین جنایت ها» به مفهوم ماده (2)6 میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی محدود شود.

مجازات اعدام نباید یک مجازات الزامی باشد. در قطعنامه 2005/59 که در تاریخ 29 آپریل 2005 تصویب شد، در آن زمان کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل از تمام دولت هایی که هنوز اعدام می کنند به تاکید خواست «اطمینان حاصل کنند ... که حکم اعدام به عنوان ... مجازات الزامی صادر نشود.»

مجامع بین المللی حقوق بشر پیوسته به این تشخیص رسیده اند که الزام به صدور حکم اعدام در حقوق بین المللی بشر منع شده است. کمیته حقوق بشر سازمان ملل، مجمع کارشناسی مسئول نظارت بر کشورها برای اجرای میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، همواره مشخص کرده که حکم های الزامی اعدام نقض حق زندگی به تعیین میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی به شمار می روند. برای مثال، در رسیدگی به یک شکایت فردی، این کمیته اظهار کرد:

«کمیته ملاحظه می نماید که صدور الزامی حکم اعدام بر اساس قوانین کشور عضو تنها بر نوع جرمی استوار است که متهم برای ارتکاب آن مجرم شناخته می شود، صرف نظر از وضعیت شخصی متهم یا شرایط جرم خاص... کمیته بر این نظر است که این سیستم مجازات الزامی اعدام نویسنده را از بنیادی ترین حق، یعنی حق زندگی، محروم می سازد بدون در نظر گرفتن این که این شکل استثنایی مجازات در شرایط او مناسب است یا خیر... کمیته به این تشخیص رسیده که اجرای حکم اعدام در مورد نویسنده محروم کردن خودسرانه او از زندگی و ناقض ماده 6، بند 1، میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی است.»¹¹⁹

گزارش 2007 گزارشگر ویژه اعدام های فراقضایی، فوری یا خودسرانه سازمان ملل می گوید:

«الزامی کردن مجازات اعدام برای بعضی جرایم، به نحوی که قاضی از در نظر گرفتن شرایط یک فرد متهم در صدور حکم منع شود، در حقوق بین المللی بشر غیرقانونی است.»¹²⁰

به علاوه در همانجا اظهار شده:

«تجربه مجامع متعدد قضایی و شبه قضایی نشان داده که حکم های الزامی اعدام اساسا فراگیر هستند و ناگزیر حقوق بشر را نقض می کنند. تمایز مطلق که باید در حقوق کیفری بین جرایم قابل شد برای در نظر گرفتن تمامی عوامل مربوط به تعیین جایز بودن حکم اعدام در جرم مستوجب مرگ کافی نیست. در چنین پرونده هایی، برای جلوگیری از مجازات ظالمانه، غیر انسانی یا تحقیر آمیز حکم فردی قضایی ضروری است.»¹²¹

دادگاه بین امریکایی حقوق بشر نیز این نقطه نظر را که مجازات الزامی اعدام نقض حقوق بشر است در پرونده Uویس و دیگران علیه باریادوس (2007) تایید کرده و تعدادی از دادگاه ها و مراجع قضایی کشورهای دیگر نیز حکم داده اند که مجازات الزامی اعدام شکلی از مجازات خلاف قانون اساسی است.¹²²

سرانجام، اجرای دقیق تضمین های محاکمه عادلانه در پرونده های اعدام از حداکثر اهمیت برخوردار است. نظر به برگشت ناپذیر بودن ماهیت مجازات اعدام، محاکمه ها در پرونده های اعدام باید با دقت تمام موازین بین المللی و منطقه ای حمایت از حق محاکمه عادلانه را رعایت کنند. تمام اصول حمایتی و تضمین های دادرسی که در موازین جاری بین المللی برای مراحل پیش از محاکمه، محاکمه و تجدیدنظر تعیین شده باید به طور کامل رعایت شود. اصل حمایتی شماره 4 از اصول تضمین حمایت از حقوق افراد محکوم به اعدام سال 1984 شورای اقتصادی و اجتماعی می گوید:

«حکم اعدام را تنها باید زمانی صادر کرد که گناه شخص متهم بر دلایل روشن و قانع کننده استوار باشد و هیچ جایی برای توضیح متفاوتی در باره جرم وجود نداشته نباشد.

اصل 5 در ادامه می گوید مجازات اعدام:

«را تنها پیرو حکم نهایی دادگاه دارای صلاحیت پس از محاکمه ای می توان اجرا کرد که هرگونه حمایت ممکن از تضمین یک محاکمه عادلانه را - حداقل معادل تضمین های ماده 14 [میثاق] شامل حق هر مظنون یا متهم به جرم مستوجب اعدام به داشتن مشاوره حقوقی در تمام مراحل دادرسی - دربرگرفته باشد.»

عفو بین الملل بر این اعتقاد است که تمام اعدام ها ناقض حق زندگی هستند. حداقل این که مجامع بین المللی و کارشناسان حقوق بشری توافق دارند که اعدام پس از محاکمه ناعادلانه، طبق ماده (1) 6 میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی ناقض حق زندگی است. کمیته حقوق بشر در باره پرونده های اعدام چنین گفته است:

«تضمین های آیین دادرسی [در میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی] باید رعایت شود، از جمله حق محاکمه عادلانه در یک دادگاه مستقل، اصل برائت، حداقل تضمین های دفاع از خود، و حق تجدید نظر در دادگاه بالاتر. این حقوق علاوه بر حق ویژه درخواست عفو یا کاهش مجازات برقرار است.¹²³

در حالی که وجود مقررات عفو در ماده (4) 6 میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی تشریح شده، ماده (5) 14 همان میثاق شامل حق بازنگری در دادگاه بالاتر برای هر محکومیت کیفری است.

گزارشگر ویژه اعدام های فراقضایی، فوری یا خودسرانه سازمان ملل گفته است:

«... محاکمه هایی که منجر به صدور حکم اعدام می شوند باید با بالاترین استانداردهای استقلال، صلاحیت، بی طرفی و غیرجانبداری قضات و هیات منصفه که در اسناد مربوطه بین المللی حقوقی موجود است تطبیق داشته باشند. تمام متهمانی که با صدور حکم اعدام روبرو هستند باید از خدمات وکیل مدافع صاحب صلاحیت در تمام مراحل دادرسی برخوردار باشند. تا زمان اثبات بدون تردید جرم یا به کارگیری دقیق بالاترین استانداردهای گردآوری و ارزیابی شواهد و مدارک متهمان باید بیگناه محسوب شوند. به علاوه، تمام عوامل مخففه باید در نظر گرفته شوند. دادرسی باید حق بازبینی جنبه های مثبتی بر واقعیات و نیز حقوقی پرونده را در دادگاهی بالاتر با قضاتی به جز قضات مسئول پرونده در مرحله بدوی تضمین نماید. حق متهم برای درخواست عفو، کاهش مجازات یا بخشودگی نیز باید تضمین شود.»¹²⁴

در مورد متهمان خارجی، این استانداردهای محاکمه عادلانه شامل حق متهم به ارتباط با دفاتر کنسولی کشور خود، طبق ماده 36 کنوانسیون وین در باره روابط کنسولی است که ایران عضو آن است. این بدان معناست که کشور متبوع حداقل از دستگیری هر تبعه خارجی مطلع شود. اما، حق کمک کنسولی در پرونده های اعدام در حکم سال 2001 دیوان بین المللی دادگستری بیشتر تشریح

شده است.¹²⁵ ماده (2) 16 مجموعه اصول سازمان ملل برای حمایت از تمام اشخاص در هر شکلی از بازداشت یا زندان «حق تبعه خارجی بازداشت شده را به برقراری ارتباط از طریق ابزار مناسب با نمایندگی کنسولی یا نمایندگی دیپلماتیک... یا، در صورتی که پناهنده یا به هر نحوی زیر حمایت یک سازمان بین دولتی است، با نماینده سازمان بین المللی دارای صلاحیت» تکرار می نماید.¹²⁶

7- نتیجه گیری ها و توصیه ها

مقامات ایران یک بار دیگر موجی از کشتن به راه انداخته اند که به طور عمده علیه محکومان جرایم مواد مخدر است. بیست سال پس از تجربه اعدام های دسته جمعی، مقامات این درس را نادیده گرفته اند که مشکل بزرگ مواد مخدر ایران را نمی توان با به کار گرفتن گسترده شدیدترین مجازات حل کرد، آن هم در حالی که هیچ دلیل قانع کننده ای وجود ندارد که نشان دهد اعدام بیشتر از زندان از جرم جلوگیری می کند. بر عکس، با انفجار به ویژه نگران کننده تولید و توزیع مواد آمفتامینی هم در ایران و هم در خارج، به ویژه در آسیا، مشکل مواد مخدر ایران رو به رشد است.

جامعه بین المللی ایران را به عنوان شریک اصلی در تلاش برای متوقف کردن جریان مواد افیونی غیرقانونی از افغانستان تشخیص داده و به این کشور کمک می کند تا تلاش های آن را برای جلوگیری از ورود تریاک و هروئین به ایران یا قاچاق آن از طریق ایران به مقصدهای دیگر یا قاچاق مواد شیمیایی اولیه به افغانستان از طریق ایران تقویت کند. اما، این تلاش ها به افزایش دستگیری قاچاقچیان مواد مخدر منجر شده که بسیاری از آنها ممکن است با مجازات اعدام روبرو شوند. کشورهای اهداکننده برای کسب اطمینان از این که ایران به اعدام به خاطر جرایم مواد مخدر خاتمه دهد به اندازه کافی فعالیت نمی کنند. این اعدام ها با معیار «مهمترین جرایم» مستوجب اعدام در حقوق بین المللی سازگار نیست.

به علاوه، همان طور که در این گزارش نشان داده شد، ایرادهای جدی در اجرای عدالت در ایران وجود دارد که به نگرانی از این که بسیاری یا حتی اکثر محکومان به اعدام به اتهام جرایم مواد مخدر از محاکمه عادلانه برخوردار نشوند، می افزاید. در صورتی که این افراد در چنین شرایطی اعدام شوند، اعدام آنها معادل محرومیت خودسرانه از زندگی است که در حقوق بشر بین المللی منع شده است. این نگرانی نیز وجود دارد که مقامات از اعدام به خاطر جرایم مواد مخدر برای پنهان کردن اعدام محکومان به جرایم سیاسی استفاده کنند. ادامه صدور حکم اعدام به اتهام جرایم مواد مخدر برای مجرمان نوجوان، و گزارش هایی در باره اعدام بعضی از آنها، نیز نقض فاحش حقوق بین المللی است.

کسانی که بیش از همه در خطر اعدام به اتهام های جرایم مواد مخدر هستند اغلب از محرومترین قشرهای جامعه به شمار می روند: کسانی با فرصت های اقتصادی کم و اغلب از اقلیت های قومی که در عمل و قانون در ایران مورد تبعیض هستند، یا اتباع خارجی که اغلب اهل کشورهای با فرصت های محدود اقتصادی هستند. بعضی از آنها ممکن است برای حمل مواد مخدر برای دیگران گول خورده باشند. اعدام این گونه افراد هیچ تاثیری در حل مشکلات بنیادی بسیاری از مردم نخواهد داشت و شانس نیز برای اصلاح باقی نخواهد گذاشت و می تواند سختی های افزوده تری بر خانواده بگذارد که احتمالاً بدون نان آور خواهند شد.

اقدام فوری و پیگیر برای پایان دادن به این عملکرد و اصلاح نظام عدلی در ایران برای تضمین سازگاری تمام محاکمه ها با استانداردهای بین المللی محاکمه عادلانه لازم است. به این منظور، عفو بین الملل از مقامات ایران و جامعه بین المللی به تاکید می خواهد اقدامات زیر را به اجرا بگذارند.

توصیه ها

تا زمان توقف فوری اعدام ها با هدف الغای مجازات اعدام در راستای قطعنامه های 62/149، 63/168 و 65/206 مجمع عمومی سازمان ملل در باره «توقف استفاده از مجازات اعدام»، عفو بین الملل توصیه های زیر را مطرح می کند:

به مقامات ایران:

- در تمام حکم های اعدام تخفیف دهید، از جمله حکم های صادره برای جرایم مواد مخدر و حکم های اعدام مجرمان نوجوان که با حقوق بین المللی مغایر است.
- تمام مقررات موجود در قانون مبارزه با مواد مخدر و قوانین دیگر داخلی را که مجازات اعدام یا شلاق را برای جرایم مواد مخدر مجاز می سازند لغو کنید.
- استفاده از صدور حکم الزامی را برای پرونده های اعدام لغو کنید.
- اطمینان حاصل کنید که در تمام پرونده های اعدام، محاکمه ها حداقل با استانداردهای محاکمه عادلانه بر اساس ماده 14 میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی سازگار باشد از جمله با فراهم کردن امکان تماس تمام دستگیرشدگان با وکیل از لحظه دستگیری؛ اجازه تماس کنسولی به اتباع خارجی و تضمین این که هر شخص محکوم به اعدام برای جرایم مواد مخدر حق فرجام خواهی در دادگاه بالاتر داشته باشد.
- سالانه آمار جامع مجازات اعدام و حقایق مربوط به اجرای عدالت در پرونده های اعدام را منتشر کنید.
- گزارش دهی آزاد در باره میزان توسل ایران به مجازات اعدام و بحث عمومی در باره این موضوع را مجاز کنید.
- سیاست ها و رویه ها را مورد بازبینی قرار دهید تا اطمینان حاصل کنید که جوامع حاشیه ای، شامل مرزنشینان، که تاریخی با قاچاق مواد مخدر تداعی می شوند، در تخصیص منابع مورد تبعیض قرار نگیرند و اقداماتی انجام شود که تمام این جوامع بتوانند از حقوق کامل مدنی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی خود بهره ببرند.
- به جامعه بین المللی، شامل کشورهایی که در حال حاضر به دفتر مواد مخدر و جرایم سازمان ملل یا دیگر سازمان های بین المللی فعال در همکاری های ضد قاچاق مواد مخدر به ایران کمک مالی می دهند یا اخیراً داده اند، از جمله نروژ، دانمارک، آلمان، بلژیک، فرانسه، ایرلند، ژاپن و دیگران: اقداماتی را انجام دهید تا اطمینان حاصل کنید که مقامات ایران در گامی به سوی الغای کامل مجازات اعدام، استفاده از آن را برای جرایم مواد مخدر متوقف کنند.
- به کشورهایی که در حال حاضر به فعالیت های ضد قاچاق مواد مخدر ایران کمک مالی می کنند: تمام توافق های همکاری - دوجانبه یا چندجانبه - را دوباره ارزیابی کنید تا مطمئن شوید که کمک به ایران به منظور مقابله با جریان مواد مخدر غیرقانونی در راه ارتکاب نقض حقوق بشر، از جمله با تسهیل در اجرای مجازات اعدام، مورد استفاده قرار نگیرد. تمام فرصت های موجود - دوجانبه یا در سطح سازمان ملل یا دیگر مجمع های بین المللی - باید مورد استفاده قرار گیرد تا به مقامات ایران تعهدشان به پایان دادن به اجرای گسترده مجازات اعدام و شلاق برای جرایم مواد مخدر یادآوری شود، از جمله با بیان منظم نگرانی ها در باره این مساله در سطح علنی.

پیوست 1: جرایم مستوجب اعدام در قانون مبارزه با مواد مخدر

خلاصه 17 جرم که در قاچاق مواد مخدر 1389 مستوجب اعدام است.

شماره ماده قانون مبارزه با مواد مخدر	نوع جرم	شماره
2	کشت خشکاش و یا کشت شاهدانه برای تولید مواد مخدر یا روان گردان های صنعتی غیردارویی در محکومیت چهارم	1
	در جرایم زیر، واژه «مواد مخدر» به بنگ، چرس، تریاک، شیره تریاک یا روان گردان های صنعتی غیردارویی طبق فهرست مجلس اشاره دارد	
4(4)	وارد کردن، صادر و ارسال کردن یا مبادرت به تولید، ساخت، توزیع یا فروش یا در معرض فروش قرار دادن بیش از 5 کیلو گرم مواد مخدر یا روان گردان های صنعتی غیردارویی. (مجازات اعدام مجرمان بار اول که موفق به توزیع یا فروش آنها نشده اند و مواد 20 کیلو یا کمتر باشد کاهش می یابد.)	2
5(4)	خرید، نگهداری، مخفی کردن یا حمل 20 - 5 کیلوگرم مواد مخدر یا روان گردان های صنعتی غیردارویی در محکومیت سوم	3
5(5)	بیش از 20 کیلوگرم مواد مخدر یا روان گردان های صنعتی غیردارویی در صورت تکرار	4
5 (تبصره)	بیش از 5 کیلوگرم مواد مخدر یا روان گردان های صنعتی غیردارویی در صورت عملکرد زنجیره ای و این که مواد برای مصرف در داخل ایران باشد؛ در صورت تکرار	5
6	وارد یا صادر کردن یا مبادرت به تولید، ساخت، توزیع یا فروش، یا در معرض فروش قرار دادن، خرید، نگهداری، مخفی کردن یا حمل مواد مخدر یا روان گردان های صنعتی غیردارویی در صورت تکرار و در حالتی که مواد مصادره شده در دفعات مختلف بیش از 5 کیلو گرم باشد	6
	در جرایم زیر، واژه «مواد مخدر» به هرویین، مرفین، کوکائین، لیزرژیک اسید دی اتیل آمید (ال.اس.دی)، متیلن دی اکسی مت آمفتامین (ام.دی.ام.آ. یا آکستاسی)، گاما هیپروکسی بوتیریک اسید (جی.اچ.بی)، فلونیترازپام، آمفتامین، مت آمفتامین (شیشه) و یا دیگر مواد مخدر یا روان گردان های صنعتی غیردارویی طبق فهرست مجلس اشاره دارد	
8(6)	وارد کردن یا مبادرت به ساخت، تولید، توزیع، صدور، ارسال، خرید و فروش و یا در معرض فروش و یا نگهداری مخفی یا حمل بیش از 30 گرم مواد مخدر. برای مجرمان بار اول در صورتی که توزیع یا فروش انجام نشده باشد و مقدار کمتر از 100 گرم باشد یا قصد توزیع یا فروش در داخل کشور با توجه به کیفیت و مسیر حمل احراز نشود اعدام تخفیف داده می شود	7
9	محکومیت بار چهارم در موارد بالا در صورتی که مقدار مواد مخدر در مجموع دفعات بیش از 30 گرم باشد.	8

9	اقدام به قاچاق مواد مخدر یا روان گردان های صنعتی غیردارویی غیرقانونی به طور مسلحانه	11
10	وارد کردن مواد مخدر یا روان گردان های صنعتی غیردارویی به داخل زندان و بازداشتگاه ها و مراکز بازپروری در صورتی که مجازات آن مقدار بر اساس ماده های 4 تا 9 اعدام باشد.	12
11	اگر کسی برای ارتکاب هر یک از جرائم موضوع این قانون، اشخاصی را اجیر کند یا به خدمت گمارد و یا فعالیت آنها را سازماندهی و یا مدیریت کند و از فعالیت های مذکور پشتیبانی مالی یا سرمایه گذاری نماید، در مواردی که مجازات عمل مجرمانه حبس ابد باشد	18
12	سرکرده یا رئیس باند یا شبکه	18
13	هرکس به قصد متهم کردن دیگری، مواد مخدر و یا روان گردان های صنعتی غیردارویی غیرقانونی را در محلی قرار دهد در صورتی که جرم مواد مخدر اعدام باشد	26
14	هرکس اطفال و نوجوانان کمتر از هجده سال تمام هجری شمسی و افراد محجور عقلي را به ارتکاب هر یک از جرائم موضوع این قانون وادار کند در صورتی که مجازات جرم حبس ابد باشد	35
	در جرایم زیر، واژه «مواد مخدر» مواد صنعتی و شیمیایی از قبیل انیدریداستیک، اسید انتراتیلک، اسید فنیل استیک، کلرو استیل یا دیگر مواد مورد اشاره در جدول های 1 و 2 در کنوانسیون ضد قاچاق مواد مخدر و روان گردان های صنعتی 1988 سازمان ملل و اصلاحیه های مربوطه، و کدیین و متادون (به منظور ورود، خرید، فروش، ساخت، مصرف، نگهداری یا صدور یا تبدیل آنها به مواد مخدر یا مواد صنعتی و روان گردان) اشاره دارد	
15	محکومیت بار سوم برای ساخت، خرید، فروش، نگهداری، حمل، ورود، صدور و عرضه مواد صنعتی و شیمیایی بیش از 5 کیلوگرم یا خرید، فروش، ساخت، مصرف، نگهداری یا صدور کدیین و متادون	40
16	تکرار محکومیت برای بیش از 20 کیلوگرم از این مواد	40
17	تکرار محکومیت برای بیش از 5 کیلوگرم از این مواد در صورت عملکرد شبکه ای	40

پیوست 2: نمونه پرونده های افغان ها از ولسوالی غوریان که به جرایم مواد مخدر در ایران محکوم شده اند

شماره	نام	نام پدر	سن	طول زندان	محل زندان	قبیله/روستا	اطلاعات دیگر
1	آقا قادر	حاج عبدالرسول	29 - 28	6 ماه	تایباد	منگوان/غوریان	
2	آقا امام	دوست محمد	28 - 27	3 سال	تایباد	منگوان/غوریان	
3	آقا برهان	جمال الدین	35	6 سال	مشهد	منگوان/غوریان	
4	آقا اسدالله	سیا خان	27 - 26	2 سال		محل خانه، غوریان/بارکزی	
5	آقا همایون	تیمورخان	22	1 سال		محل خانه، غوریان/بارکزی	
6	آقا نعیم		36 - 35	1 سال	مشهد	منگوان، غوریان/تاجیک	در اواسط 2011 اعدام شد
7	آقا محمد	حاج آقا محمد	28	1 سال		بازار (مرکز شهر)، غوریان	
8	آقا فاروق	کشمیر	26	3 سال		بازار، غوریان/علیزی (پشتون)	
9	آقا عبدالرحیم	محمد عمر	22	6 سال	مشهد	چاه مزار، غوریان	محکوم به حبس ابد
10	آقا احمد		32	1 سال		گندومانه، غوریان/زوری	
11	حاج بصیر احمد	عبدالجعفر	40	بیش از 1 سال	تایباد	منگوان، غوریان/بارکزی	در شهریور 1390 به دار آویخته شد

پیوست 3: زنان محکوم به اعدام به اتهام جرایم مواد مخدر

فهرست زنان محکوم به اعدام به اتهام جرایم مواد مخدر در زندان اوین، که از اعدامشان خبری در دست نیست، به گزارش فعالین حقوق بشرو دمکراسی در ایران (HRDAI) در اکتبر 2010

- 1- ثریا ذکریا نژاد، خانه دار، 4 سال در زندان، بند 3 زندان اوین
- 2- اشرف امرایی، 38 ساله، خانه دار، 2 سال در زندان، بند 3. همسرش پیش از این به اتهام مواد مخدر اعدام شده است.
- 3- سادات صفوی، 45 ساله، خانه دار، بند 1
- 4 - فرشته بیگوند، 45 ساله، خانه دار، 5 سال در زندان، بند 1
- 5 - لیلا خواجه وندی، 32 ساله، خانه دار، 2/5 سال در زندان، بند 1
- 6- نقره خزایی، 47 ساله، خانه دار، به اتهام قتل و مواد مخدر، 4 سال در زندان، بند 2
- 7- مینا چراغی، 25 ساله، 2 سال در زندان
- 8- شرافت بیگوند، 5 سال در زندان

پیوست 4: نوجوانان محکوم به اعدام به اتهام جرایم مواد مخدر

فهرست مجرمان نوجوان محکوم به اعدام به اتهام جرایم مواد مخدر بنا به گزارش های 2008 - 2007

نام	مذکر/مونت	سن در زمان دستگیری	محل	دادگاه اول	تایید دیوان عالی کشور	جزئیات بیشتر
ناز بی بی آتش بجان	مونت	16	خرم آباد	شعبه 107، دادگاه کیفری خرم آباد، شعبه 107، 11 اردیبهشت 1385	دیوان عالی کشور، 23 بهمن 1386	
احمد نورزهی	مذکر	12	سیستان - بلوچستان	دادگاه انقلاب اسلامی؛ 1384		اهل سیستان - بلوچستان، به اتهام حمل و عرضه هروئین گویا در سن 12 سالگی دستگیر و به اعدام محکوم شد
فیض محمد (افغان)	مذکر	16	کرج	شعبه 122، دادگاه اطفال کرج، شهرپور 1383		قاضی لقمان کیا پاشا در شعبه 122 دادگاه ویژه اطفال کرج، در 40 کیلومتری تهران، او را محاکمه و به اعدام محکوم کرد. او متهم شده که 7 کیلوگرم مرفین خالص از کارفرمای خود دزدیده و به گروهی از مهاجران افغان توزیع کننده مواد مخدر داده است. اتهام دیگری علیه او مطرح نشد.
فیض الله سلطانی	مذکر	گویا زیر 18 سال بوده است	یزد	دادگاه انقلاب یزد		دادگاه انقلاب یزد او را به اتهام حمل و عرضه مواد مخدر و اعتیاد به اعدام محکوم کرد.

محمد غوث، پسر افغان از روستای فاقدان در نزدیکی شهر هرات افغانستان، در سن 17 سالگی در فرودگاه شهر مشهد دستگیر شد. او متهم شد که پیش از عبور از مرز ایران با گذرنامه جعلی 820 گرم «شیشه» را بلعیده و حمل کرده است. دادگاهی در مشهد او را به اعدام محکوم کرد و اکنون او در زندان وکیل آباد است.		دادگاهی در مشهد	خراسان	17	مذکر	محمد غوث، فرزند محمد شریف (افغان)

پیوست 5: ماده 128 قانون آیین دادرسی کیفری

ماده ۱۲۸ - متهم می تواند يك نفر وکیل همراه خود داشته باشد. وکیل متهم می تواند بدون مداخله در امر تحقیق پس از خاتمه تحقیقات مطالبی را که برای کشف حقیقت و دفاع از متهم یا اجرای قوانین لازم بداند به قاضی اعلام نماید. اظهارات وکیل در صورتجلسه منعکس می شود (۱۱۰).

تبصره - در مواردی که موضوع جنبه محرمانه (۱۱۱) دارد یا حضور غیرمتهم به تشخیص قاضی موجب فساد گردد و همچنین در خصوص جرایم علیه امنیت کشور حضور وکیل در مرحله تحقیق با اجازه دادگاه خواهد بود (۱۱۲).

زیرنویس :

۱۱۰ - نظریه ۷/۷ - ۱۳۸۰/۱/۵ ا.ح.ق. طبق مصوبه ۱۳۷۰/۷/۱۱ مجمع تشخیص مصلحت نظام، در خصوص انتخاب وکیل توسط اصحاب دعوی کلیه دادگاه ها ملزم به پذیرش وکیل خواهند بود. النهایه در مرحله تحقیقات مقدماتی با توجه به ماده ۱۲۸ ق.آ.د.ک. ۱۳۷۸ وکیل حق مداخله در امر تحقیق را نداشته و فقط پس از خاتمه تحقیقات چنانچه وکیل مطالبی را برای کشف حقیقت و دفاع از متهم یا اجرای قوانین داشته باشد به قاضی اعلام تا در صورتجلسه قید شود.

۱۱۱ - نظریه ۷/۳۷۹ - ۳۰/۱۳۷۹/۹ ا.ح.ق. منظور از موارد محرمانه در تبصره ماده ۱۲۸ ق.آ.د.ک. موارد مذکور در بندهای سه گانه ماده ۱۸۸ همان قانون است.

۱۱۲ - نظریه ۷/۵۰۸۰ - ۱۳۸۰/۱۰/۴ ا.ح.ق. باید بین امور مدنی و کیفری و مراحل مختلف رسیدگی کیفری فرق گذاشت. به این طریق که در امور مدنی و همچنین در امور کیفری پس از پایان تحقیقات مقدماتی و تعیین وقت وکیل اصحاب دعوا می تواند به پرونده مراجعه و آن را مطالعه و خود را آماده برای دفاع نماید و مدیر دفتر [دادگاه] باید پرونده را در اختیار او بگذارد و نیازی به کسب اجازه از دادگاه ندارد اما در مرحله تحقیقات با توجه به ماده ۱۲۸ ق.آ.د.ک. ۱۳۷۸ و تبصره آن کسب اجازه از دادگاه لازم است...

پی نوشت ها

- ¹ اکثر مردم اقلیت آذربایجانی در ایران مسلمان شیعه هستند. اقلیت کوچکی مسلمان اهل سنت هستند که به کوره سنی مشهورند.
- ² در این مدت، مقامات ایرانی هزاران نفر از مخالفان سیاسی را نیز پنهانی اعدام کردند، که بیشتر آنها در اعدام های فوری دسته جمعی در نیمه دوم 1988 (1367) - مشهور به «کشتار زندان ها» - جان خود را از دست دادند.
- ³ عفو بین الملل، ایران: نقض حقوق بشر 1990 - 1987، شماره نمایه MDE 13/21/90، دسامبر 1990، <http://www.amnesty.org/en/library/info/MDE13/021/1990/en>
- ⁴ محرک های نوع آمفتامین (ATS) به گروهی از مواد صنعتی گفته میشود که از مواد گروه آمفتامین (به طور عمده آمفتامین، متامفتامین و متاکاتینون) و مواد گروه اکستاسی (متیلن دیوکسی متامفتامین - 3,4, [MDMA] و مشابه های آن تشکیل شده اند.
- ⁵ دفتر مواد مخدر و جرایم سازمان ملل (UNODC)، بازار تریاک/هرویین، گزارش مواد مخدر در جهان 2011؛ صفحه 72، http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR2011/The_opium-heroin_market.pdf
- ⁶ UNODC، گزارش مواد مخدر در جهان 2011، صفحه 60؛
- http://www.unodc.org/documents/wdr/WDR_2010/World_Drug_Report_2010_lo-res.pdf
- ⁷ تجارت جهانی تریاک افغانستان، ارزیابی خطر، UNODC، 2011، http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/Global_Afghan_Opium_Trade_2011-web.pdf
- ⁸ زلمی بارکزی، قاچاق هروئین از غوریان به ایران رو به افزایش است، 12 جون 2011
- ⁹ رویتر، نیجریه محموله هروئین از ایران به ارزش 9/9 میلیون دلار را ضبط کرد؛ 19 نوامبر 2010؛ <http://www.reuters.com/article/2010/11/19/us-nigeria-iran-heroin-idUSTRE6A13FR20101119>
- ¹⁰ UNODC، چشم انداز کلی و منطقه ای، گزارش مواد مخدر در جهان 2011؛ http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR2011/Global_and_regional_overview.pdf
- ¹¹ UNODC، بازار تریاک/هرویین، گزارش مواد مخدر در جهان 2011؛ http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR2011/The_opium-heroin_market.pdf
- ¹² UNODC، بازار تریاک/هرویین، گزارش مواد مخدر در جهان 2011؛ http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR2011/The_opium-heroin_market.pdf
- ¹³ جمهوری اسلامی ایران، گزارش کشوری در باره نظارت بخش ویژه مجمع عمومی سازمان ملل برای اچ آی وی و اینز، فوریه 2010، صص 15 - 14؛
- <http://www.unaids.org/en/dataanalysis/monitoringcountryprogress/2010progress>

reportssubmittedbycountries/iran_2010_country_progress_report_en.pdf

¹⁴ در یکی از استان ها، تعداد سرایت بیماری در اثر رابطه جنسی با تعداد مربوط به تزریق مواد مخدر برابر بود - جمهوری اسلامی ایران، گزارش کشوری در باره نظارت بخش ویژه مجمع عمومی سازمان ملل برای اچ آی وی و ایبز، فوریه 2010، ص 16؛

http://www.unaids.org/en/dataanalysis/monitoringcountryprogress/2010progressreportssubmittedbycountries/iran_2010_country_progress_report_en.pdf

¹⁵ جمهوری اسلامی ایران، گزارش کشوری در باره نظارت بخش ویژه مجمع عمومی سازمان ملل برای اچ آی وی و ایبز، فوریه 2010، ص 28؛

http://www.unaids.org/en/dataanalysis/monitoringcountryprogress/2010progressreportssubmittedbycountries/iran_2010_country_progress_report_en.pdf

¹⁶ جمهوری اسلامی ایران، گزارش کشوری در باره نظارت بخش ویژه مجمع عمومی سازمان ملل برای اچ آی وی و ایبز، فوریه 2010، صص 56 - 57؛

http://www.unaids.org/en/dataanalysis/monitoringcountryprogress/2010progressreportssubmittedbycountries/iran_2010_country_progress_report_en.pdf

¹⁷ اخبار العربیه، مرزهای شرقی ایران تا سال 2015 بسته می شود تا از قاچاق و نفوذ جلوگیری شود، 2 جولای 2010؛ <http://www.alarabiya.net/articles/2011/07/02/155830.html>

¹⁸ ایران معاهده ممنوعیت مین را تصویب نکرده است. در فوریه 2006، وزارت امور خارجه نوشت: «نظر به وسعت مرزهای ما و مشکلات ناشی از قاچاق مواد مخدر، نهادهای دفاعی ما استفاده از مین های زمینی را به عنوان راه کار دفاعی مد نظر قرار داده اند.» گزارش 2006 لند ماین مونیتور در باره ایران: <http://www.icbl.org/lm/2006/iran.html>

¹⁹ UNODC، گزارش مواد مخدر در جهان 2011، http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR2011/Global_and_regional_overview.pdf

²⁰ ابتکار UNODC و پیمان پاریس، گزارش تحلیل وضعیت مواد مخدر: جمهوری اسلامی ایران، 2010؛ <https://www.paris-pact.net/upload/60917b46799714c5bfe0b0b2dc6f9e82.pdf>

²¹ رییس گروه دوبلین، گزارش کشوری در باره ایران به گروه دوبلین، 27 مه 2011؛ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/11/st10/st10815.en11.pdf>

²² به گفته دفتر مواد مخدر و جرایم سازمان ملل، کمک های ملی بلژیک، فرانسه، ایرلند و ژاپن و دیگران در اختیار فعالیت های مبارزه با مواد مخدر این دفتر در ایران قرار گرفته است. نگاه کنید به UNODC، UNODC پیوسته توانایی های ایران در زمینه سگ های ضد مواد مخدر را تقویت می کند، 25 جون 2011؛

<http://www.unodc.org/islamicrepublicofiran/en/irans-anti-narcotics-dog-capacities-continuously-enhanced.html>

²³ UNODC، UNODC پیوسته توانایی های ایران در زمینه سگ های ضد مواد مخدر را تقویت می کند، 25 جون 2011؛

<http://www.unodc.org/islamicrepublicofiran/en/irans-anti-narcotics-dog-capacities-continuously-enhanced.html>

²⁴ به گفته سرتیپ اسماعیل احمدی مقدم، فرمانده نیروی انتظامی ایران، 33 تن یا 8 درصد از کل مواد مخدر ضبط شده در سال 1389 را سگ های موادیاب کشف کرده اند. نگاه کنید به خبرگزاری فارس، کشف 33 تن

مواد مخدر توسط سگ‌های موادیاب

<http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=9004065003>

²⁵ UNODC، جمهوری اسلامی ایران: بودجه و

شراکت، <http://www.unodc.org/islamicrepublicofiran/en/funds-and-partnership.html>

²⁶ UNODC، گزارش مستقل ارزیابی، ارزیابی جمعی UNODC؛ ایران: پروژه های حاکمیت قانون،

دسامبر 2008؛ http://www.unodc.org/documents/evaluation/ProEvals-2008/final_cluster_evaluation_irns12_irar34_iras03_rev1.pdf

²⁷ مرکز خبر سازمان ملل، مسئول ارشد سازمان ملل در دیدار از ایران بر کوشش های ضد مواد مخدر تاکید کرد، 18 جولای 2011،

<http://www.un.org/apps/news/story.asp?newsid=39063&cr=unodc&cr1>

²⁸ ماده 4 قانون مربوط به اصلاح قانون منع کشت خشکاش و استعمال تریاک مجازات اعدام را برای تکرار جرم قاچاق تریاک و دیگر مواد کنترل شده تعیین کرد. <http://www.unodc.org/doc/en/1960-1.pdf>

²⁹ عفو بین الملل، مجازات اعدام: راه حلی برای مواد مخدر غیرقانونی نیست؛ نمایه: ACT 51/002/95؛ اکتبر 1995، پانوش 20

³⁰ مصاحبه با سید محمود علیزاده طباطبایی، در سیاست، 18 آذر 1381

³¹ «افساد فی الارض» که یکی از مجازات های ممکن برای آن اعدام است - مجازات های دیگر قطع یک دست و پای دیگر، مصلوب کردن و «تبعید» هستند - در در قانون مجازات تعریف نشده است. اما، چند ماده دیگر قانون مجازات و قوانین دیگر مشخص کرده اند که اعدام برای «افساد فی الارض» را می توان در مورد جرایمی از جمله جاسوسی، بعضی جرایم اقتصادی، مقاومت مسلحانه در برابر حکومت، «تشکیل مراکز فساد»، ارتداد و تولید «محصولات مستهجن» نیز به کار گرفت. اشخاصی که به ارتداد متهم می شوند، که در قانون ایران وجود ندارد، گاهی «مفسد فی الارض» توصیف و به اعدام محکوم می شوند. برای مثال، مقامات ایران در تاریخ 6 بهمن 1389 اعلام کردند که سید علی غرابات پس از این که، بنا به گفته مقامات، به کذب مدعی ارتباط با امام دوازدهم شد، به اتهام «اشاعه فساد» و «ارتداد» در زندان کارون اهواز اعدام گردید. شیعه های 12 امامی بر این باورند که امام دوازدهم غایب است و برای برقراری عدالت به زمین بازخواهد گشت. نگاه کنید به عفو بین الملل، ایران: شیرین عبادی برنده جایزه صلح نوبل و شش سازمان مدافع حقوق بشر خواهان توقف اعدامها در ایران شدند (نمایه: MDE 13/015/2011)، 16 فوریه 2011؛

<http://www.amnesty.org/en/library/info/mde13/015/2011/en>

³² عفو بین الملل، ایران: نقض حقوق بشر 1990 - 1987، نمایه: MDE 13/21/90؛ دسامبر 1990؛

<http://www.amnesty.org/en/library/info/MDE13/021/1990/en>

³³ عفو بین الملل، دکترهای آزاد شده ایرانی می گویند کمپین عفو بین الملل به آنها امید می داد، 18 نوامبر

2011؛ <http://www.amnesty.org/en/news/freed-iranian-doctors-say-amnesty-international-campaign-gave-them-hope-2011-11-18>

³⁴ رییس گروه دویلین، گزارش کشوری در باره ایران به گروه دویلین، 27 مه 2011؛ صفحه 5؛

<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/11/st10/st10815.en11.pdf>

³⁵ ماده 8، قانون مبارزه با مواد مخدر اصلاح شده

³⁶ ماده جدید 18

³⁷ باز هم ماده 18

³⁸ رییس گروه دویلین، گزارش کشوری در باره ایران به گروه دویلین، 27 مه 2011؛ صفحه 5؛

<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/11/st10/st10815.en11.pdf>

- ³⁹ پرس تی وی، طرح های ایران برای تاسیس 5 مرکز بازپروری، 30 دسامبر 2010؛
<http://www.presstv.ir/detail/157809.html>
- ⁴⁰ خبرگزاری جمهوری اسلامی، وزیر ایرانی می گوید اردوگاه هایی برای فروشندگان و مصرف کنندگان مواد مخدر تاسیس می شود، تهران، 16 مرداد 1390، به گزارش جمع آوری خبر بی بی سی
- ⁴¹ پرس تی وی، ایران جنگ علیه مواد مخدر را تشدید می کند - وزیر کشور، 5 اکتبر 2010؛
<http://www.presstv.ir/detail/145144.html>
- ⁴² رامین مهمان پرست، سخنگوی وزارت خارجه، در مصاحبه مطبوعاتی فوریه 2011. هابیده فرماتی، ایران در مورد اعدام ها به شدت از غرب انتقاد کرد، خبرگزاری فرانسه، 1 فوریه 2011
- ⁴³ رییس سازمان زندان ها، علی اکبر یساقی، در ماه مه 2009 گفت نیمی از زندانیان کشور، در آن زمان 140000 نفر، به اتهام مواد مخدر در زندان هستند. نگاه کنید به تهران تایمز، مجرمان مواد مخدر 50% زندانیان را تشکیل می دهند؛
http://old.tehrantimes.com/index_View.asp?code=194951
- ⁴⁴ او گفت: «در دوره یکسال و نیمه مسئولیت من، 55 هزار نفر بر تعداد زندانیان سراسر کشور افزوده شده، اما حتی 55 متر هم به فضای زندان ها اضافه نشده است.» نیز نگاه کنید به 220 هزار ایرانی در زندان هایی با 85 هزار ظرفیت، دویچه وله، 3 مارچ 2011،
<http://www.dw-world.de/dw/article/0,,6458574,00.html>
- ⁴⁵ عصر ایران، دستگیری روزانه 724 قاچاقچی و مصرف کننده، 17 مرداد 1390؛
[HTTP://WWW.ASRIRAN.COM/FA/NEWS/176171/%D8%AF%D8%B3%D8%AA-%D8%AF%DB%8C%D8%B1%DB%8C-%D8%B1%D9%88%D8%B2%D8%A7%D9%86%D9%87-724-%D9%82%D8%A7%DA%86%D8%A7%D9%82%DA%86%DB%8C-%D9%88-%D9%85%D8%B5%D8%B1%D9%81%E2%80%8C%DA%A9%D9%86%D9%86%D8%AF%D9%87](http://www.asriran.com/fa/news/176171/%D8%AF%D8%B3%D8%AA-%D8%AF%DB%8C%D8%B1%DB%8C-%D8%B1%D9%88%D8%B2%D8%A7%D9%86%D9%87-724-%D9%82%D8%A7%DA%86%D8%A7%D9%82%DA%86%DB%8C-%D9%88-%D9%85%D8%B5%D8%B1%D9%81%E2%80%8C%DA%A9%D9%86%D9%86%D8%AF%D9%87)
- ⁴⁶ اداره مواد مخدر و جرم سازمان ملل، ابتکار UNODC و پیمان پاریس، گزارش تحلیل وضعیت مواد مخدر: جمهوری اسلامی ایران، 2010؛
<https://www.paris-pact.net/upload/60917b46799714c5bfe0b0b2dc6f9e82.pdf>
- ⁴⁷ آژانس خبری پژواک، ایران در باره اعدام افغان ها اطلاعات نمی دهد، 27 مارچ 2011؛
<http://www.pajhwok.com/en/2010/12/29/iran-refusing-information-afghans-execution>
- ⁴⁸ آژانس خبری پژواک، معاون وزیر خارجه می گوید: 5000 زندانی افغان در زندان های ایران، 27 مارچ 2011؛
<http://www.pajhwok.com/en/2011/03/27/5000-afghan-prisoners-iranian-jails-says-deputy-fm>
- ⁴⁹ خبرگزاری جمهوری اسلامی، 22 اردیبهشت 1386؛
<http://www.iranrights.org/farsi/document-343.php>
- ⁵⁰ مرکز خبر سازمان ملل، ایران: گروه مسئول اعدام ها و حقوق اقلیت های سازمان ملل، 3 نوامبر 2011؛
<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=40304>
- ⁵¹ اصول تضمین حمایت از حقوق افراد محکوم به اعدام که شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل در قطعنامه 1984/50 در تاریخ 25 مه 1984 تصویب کرد.
- ⁵² گزارش گزارشگر ویژه اعدام های فراقضایی، فوری و خودسرانه در باره شفافیت در صدور حکم اعدام، E/CN.4/2006/53/Add.3، 24 مارچ 2006، بند 20؛

http://www.extrajudicialexecutions.org/application/media/62%20Comm%20HR%20SR%20Report%20on%20DP%20%28E_CN.4-2006_53_Add.3%29.pdf

⁵³ گزارش گزارشگر ویژه اعدام های فراقضایی، فوری و خودسرانه در باره شفافیت در صدور حکم اعدام، E/CN.4/2006/53/Add.3، 24 مارچ 2006، بند 21؛

http://www.extrajudicialexecutions.org/application/media/62%20Comm%20HR%20SR%20Report%20on%20DP%20%28E_CN.4-2006_53_Add.3%29.pdf

⁵⁴ عفو بین الملل در نشریات پیشین خود، از جمله در گزارش حکم های اعدام صادر و اجرا شده 2010، حداقل 252 مورد را ذکر کرده بود. پس از آن عفو بین الملل مطلع شده که یک اعدام دیگر نیز رسماً در سال 2010 اعلام شده که مجموع را به 253 مورد می رساند.

⁵⁵ خبرگزاری مهر، 140 قاچاقچی مواد مخدر در خراسان جنوبی اعدام شدند، 4 تیر 1390؛

<http://www.mehrnews.com/fa/NewsDetail.aspx?pr=s&query=%D9%85%D8%A%D9%85%D8%AF%20%D8%A8%D8%A7%D9%82%D8%B1%D8%A8%D8%A7%D9%82%D8%B1%DB%8C%20&NewsID=1343604>

⁵⁶ گزارش مصاحبه مطبوعاتی غلامحسین محسنی اژه ای، 11 بهمن 1389؛

<http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=8911111375>

⁵⁷ محاربه در ماده های 183 تا 186 قانون مجازات تعریف شده است. از جمله کسانی که محارب توصیف شده اند محکومان سرقت مسلحانه، اعضاء و هواداران هر سازمانی که «که در برابر حکومت اسلامی قیام مسلحانه» و طرح براندازی حکومت اسلامی را بریزد و برای این منظور اسلحه و مواد منفجره تهیه کند. اشاره های دیگری در قانون شرایط محارب را مشخص می کند که شامل جاسوسی و تشکیل گروه برای ضربه زدن به امنیت ملی است. «اعمال منافی عفت» به بعضی از روابط جنسی خارج از رابطه ازدواج مربوط می شود.

⁵⁸ دفتر کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل؛ ایران: کارشناسان سازمان ملل اعدام نوجوان را در انتظار عمومی محکوم می کنند و فراخوان به توقف فوری مجازات اعدام را تکرار می نمایند، 22 سپتامبر 2011؛

<http://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=11415&LangID=E>

⁵⁹ عفو بین الملل، ایران: شیرین عبادی گیرنده جایزه نوبل صلح و گروه های حقوق بشر خواهان توقف اعدام ها شدند (نماینه: MDE 13/015/2011)؛ 16 فوریه 2011؛

<http://www.amnesty.org/en/library/info/MDE13/015/2011/en>

⁶⁰ ICHRI، معلم زندانی در بند اعدام زندان وکیل آباد، 4 خرداد 1390؛

<http://www.iranhumanrights.org/2011/05/khastar-transfer>

⁶¹ عفو بین الملل، حکم های اعدام صادر و اجرا شده 2010 (نماینه: ACT 50/001/2011)، 28 مارچ 2011؛

<http://www.amnesty.org/en/library/info/ACT50/001/2011/en>

⁶² قدس، اعدام 8 سوداگر مرگ در مشهد و تایباد، 22 فروردین 1389؛

<http://www.qudsdaily.com/archive/1389/html/1/1389-01-22/page7.html#6>

⁶³ خانه حقوق بشر ایران، اعدام ناگهانی بیش از هفتاد نفر در مشهد؛ 23 مرداد 1389؛

[HTTP://WWW.RAHANA.ORG/ARCHIVES/22828](http://WWW.RAHANA.ORG/ARCHIVES/22828)

⁶⁴ یکی از نامه های او به فارسی در این منبع در دسترس است:

- <http://www.rhairan.in/archives/19141>. نامه دیگری را می توان در این منبع دید:
http://persian.iranhumanrights.org/1390/02/hashem_khastar_letter_may/
- ⁶⁵ ICHRI، شهروندان نیجریه و غنا گویا در اعدام های دسته جمعی مخفی در ایران کشته شده اند؛ 11 نوامبر 2010؛ -<http://www.iranhumanrights.org/2010/11/nigeria-ghana-citizens-executed/>
- ⁶⁶ عفو بین الملل اطلاعاتی در باره این اعدام ها از منابع مختلف دریافت کرد، از جمله از ICHRI، HRDAI و یک فعال حقوق بشری در محل
- ⁶⁷ ICHRI، یک منبع موثق خیراز اعدام های گسترده در زندان وکیل آباد داد، 2 شهریور 1389؛
http://persian.iranhumanrights.org/1389/06/vakilabad_prison_mashad_1
- ⁶⁸ خبرگزاری دانشجویان ایران، دادستان عمومی و انقلاب مشهد: معتادان پرخطر جمع آوری می شوند، بدحجابان دستگیر و علیه آنها اعلام جرم می شود؛ 1 تیر 1390؛
<http://khorasan.isna.ir/Default.aspx?NSID=5&SSLID=46&NID=12644>
- ⁶⁹ دبیر کل، گزارش میان دوره ای دبیر کل در باره وضعیت حقوق بشر در ایران، 14 مارچ 2011، سند سازمان ملل، A/HRC/16/75؛
- http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/16session/A.HRC.16.75_A_UV.pdf
- ⁷⁰ خبرگزاری دانشجویان ایران، دادستان عمومی و انقلاب مشهد: معتادان پرخطر جمع آوری می شوند، بدحجابان دستگیر و علیه آنها اعلام جرم می شود؛ 1 تیر 1390؛
<http://khorasan.isna.ir/Default.aspx?NSID=5&SSLID=46&NID=12644>
- ⁷¹ ICHRI، همزمان با تایید رسمی اعدامهای گسترده و اعلام نشده در مشهد: اعدام پنهانی و دسته جمعی 26 زندانی دیگر در زندان وکیل آباد مشهد، 7 تیر 1390؛
http://persian.iranhumanrights.org/1390/04/mashad_140
- ⁷² ICHRI، همسر زندانی سیاسی می گوید: زندان مشهد جهنم است؛ 18 خرداد 1390؛
http://persian.iranhumanrights.org/1390/03/khastar_vakilabad
- ⁷³ خبرگزاری دانشجویان ایران، سرقت اولین جرم مشهد است. در زندان 3 هزار نفری، 13 هزار زندانی داریم؛ 16 آبان 1390؛
<http://isna.ir/ISNA/NewsView.aspx?ID=News-1886012>
- ⁷⁴ ICHRI، انتقال معلم زندانی به بند اعدامی های زندان وکیل آباد، 1 خرداد 1390؛
<http://www.iranhumanrights.org/2011/05/khastar-transfer>
- ⁷⁵ ICHRI، ادامه اعدام های اعلام نشده در زندان قزلحصار کرج: اعدام پنهانی و دسته جمعی 25 زندانی در روز دوازدهم تیر، 13 تیر 1390؛ -<http://www.iranhumanrights.org/2011/07/secret-group-executions-continue-at-ghezel-hessar-prison-25-more-hanged-on-3-july>
- ⁷⁶ آسوشیتد پرس، 16 مارچ 2011، که در 17 مارچ 2011 مشاهده شد؛
http://hosted2.ap.org/COGRA/APWorldNews/Article_2011-03-16-ML-Iran-Prison/id-e96ea1e00b0b4325ad5c67fbb0f9d7bc
- ⁷⁷ HRAI، پیکر یک زندانی پس از 20 روز بی خبری تحویل خانواده اش شد، 9 اردیبهشت 1390؛
<http://www.hra-news.org/1389-01-27-05-27-21/7942-1.html>
- ⁷⁸ آژانس خبری پژواک افغانستان، اسامی ده افغان که از سوی سربازان ایرانی به قتل رسیده افشا گردید، 10 حمل 1390؛ -<http://www.pajhwok.com/en/2011/03/30/iran-discloses-names-10->

[dead-afghan-prisoners](#)

⁷⁹ میل و گاردین آنلاین، *افریقای جنوبی شخصیت ایرانی را در مورد اعدام های "بیش از اندازه" سوال پیچ کرد*، 12 مه 2011؛ <http://mg.co.za/article/2011-05-12-sa-grills-iranian-dignitary-on-excessive-executions>

⁸⁰ زلمی بارکزی، *قاچاق هروئین از غوریان به ایران رو به افزایش است*، 12 جون 2011

⁸¹ برنامه توسعه سازمان ملل، *ارزیابی عمومی کشوری سازمان ملل در مورد ایران*، <http://www.undp.org.ir/reports/npd/CCA.pdf>

⁸² دفتر مواد مخدر و جرایم سازمان ملل، *کاهش عرضه مواد مخدر: نگاه کلی به عرضه و قاچاق مواد مخدر در ایران*،

www.unodc.org/pdf/iran/drug_crime_situation/dsr/Supply_Reduction_trends_and_trafficking.pdf

⁸³ بر اساس تحقیقی در شیرآباد، شهری کوچک در نزدیکی زاهدان، مرکز استان سیستان - بلوچستان، 60 - 40 درصد اهالی شیرآباد زندگی خود را با قاچاق کالا بین ایران و پاکستان یا حمایت لژیستیک از سازمان های محلی قاچاق مواد مخدر تامین می کنند. نگاه کنید به:

www.unodc.org/pdf/iran/drug_crime_situation/dsr/Supply_Reduction_trends_and_trafficking.pdf

⁸⁴ عفو بین الملل، *ایران: تعدیات حقوق بشری علیه اقلیت بلوچ*، (نمایه: MDE 13/104/2007)، سپتامبر 2007؛ <http://www.amnesty.org/en/library/info/MDE13/104/2007/en>

⁸⁵ انجمن دفاع از زندانیان سیاسی آذربایجانی در ایران؛ *آداب مقامات ایران را برای اعدام پنج آذربایجانی مبتنی بر اقرار در اثر شکنجه محکوم می کند*، 17 اکتبر 2011؛

http://adapp.info/en/index.php?option=com_content&view=article&id=587&catid=36&Itemid=72

⁸⁶ HRDAI، *اسامی تعدادی از زنانی که در انتظار اجرای حکم اعدام در بند زنان زندان اوین به سر می برند*، 13 مهر 1389؛

http://hrdai.blogspot.com/2010/10/blog-post_05.html

⁸⁷ عفو بین الملل، *ایران: سه مادر محکوم به اعدام (MDE 13/059/2011)*، 16 جون 2011؛ <http://www.amnesty.org/en/library/info/MDE13/059/2011/en>

⁸⁸ عفو بین الملل، *ایران: مجازات اعدام، عزیزالله شنواری، تبعه پاکستان، 13 ساله (نمایه: MDE 13/019/2001)*، 24 فوریه 2001؛

<http://www.amnesty.org/en/library/info/MDE13/019/2001/en>

⁸⁹ عفو بین الملل، *اطلاعات بیشتر در باره مجازات اعدام، عزیزالله شنواری*، (نمایه: MDE 13/027/2001)؛ 1 آگوست 2001؛

<http://www.amnesty.org/en/library/info/MDE13/027/2001/en>

⁹⁰ عفو بین الملل، *اطلاعات بیشتر در باره مجازات اعدام، عزیزالله شنواری*، (نمایه: MDE 13/009/2001)؛ 24 فوریه 2005؛

<http://www.amnesty.org/en/library/info/MDE13/009/2005/en>

⁹¹ هیات ایران در نشست 103 کمیته حقوق بشر در اکتبر 2011 تأیید کرد که قوانین ایران در باره اعدام

اشخاص زیر 18 سال در حال حاضر تا حدی ناقص و در دست اصلاح است. اما، یکی از اعضای هیات گفت اشخاص بالغ زیر 18 سال «کم و بیش دارای مسئولیت کیفری هستند». ... «اما اعدام نمی شوند و شورای نگهبان تایید خود را اعلام کرده است.» نگاه کنید به دفتر سازمان ملل در ژنو، کمیته حقوق بشر گزارش جمهوری اسلامی ایران را مورد بررسی قرار داد، 18 اکتبر 2011؛

http://www.unog.ch/unog/website/news_media.nsf/%28httpNewsByYear_en%29/35BC94050C100589C125792D00324F1F?OpenDocument

⁹² برای مطالعه بحث کاملی در باره اعدام مجرمان نوجوان در ایران، نگاه کنید به عفو بین الملل، ایران: آخرین اعدام کننده کودکان، (نمایه: MDE 13/059/2007)، 27 جون 2007؛
<http://www.amnesty.org/en/library/info/MDE13/059/2007/en>

⁹³ روزنامه ایران، 22 قاجاقچی سابقه‌دار اعدام شدند، 28 شهریور 1390، -
<http://www.iran-newspaper.com/1390/6/28/Iran/4892/Page/26/?NewsID=158351>

⁹⁴ عفو بین الملل، ایران: زندانیان سیاسی گویا به عنوان قاجاقچیان مواد مخدر اعدام شده اند، (نمایه: MDE 13/021/1989)، 15 سپتامبر 1989

⁹⁵ عفو بین الملل، زهرا بهرامی، تبعه دوگانه ایرانی - هلندی، آخرین قربانی موج کشتار متهمان جرایم مواد مخدر، 29 ژانویه 2011، -
<http://www.amnesty.nl/nieuwsportaal/pers/zahra-bahrami-dual-dutch-iranian-national-latest-victim-irans-killing-spree-alleg>

⁹⁶ کانون مدافعان حقوق بشر، دادگاه رسیدگی به پرونده محمد علی دادخواه برگزار شد، 22 آذر 1388،
<http://www.humanrights-ir.org/php/view.php?objnr=335>

⁹⁷ عفو بین الملل، اظهارات مقام ایرانی در سازمان ملل نمی تواند واقعیت تعقیب و آزار و کلاهی دادگستری را پنهان کند، (MDE 13/098/2011)، 18 نوامبر 2011؛
<http://www.amnesty.org/en/library/info/MDE13/098/2011/en>

⁹⁸ دفتر کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل؛ ایران: کارشناسان سازمان ملل اعدام نوجوان را در انظار عمومی محکوم می کنند و فراخوان به توقف فوری مجازات اعدام را تکرار می نمایند، 22 سپتامبر 2011؛

<http://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=11415&LangID=E>

⁹⁹ نظریه عمومی 29: وضعیت اضطراری (CCPR/C/21/Rev.1/Add.11)، 31 اگوست 2001، بند 11

¹⁰⁰ ICHRI، همزمان با اعتراض دبیرکل سازمان ملل به اعدام های مخفیانه در زندان مشهد: اعدام های دیگر مخفیانه و دسته جمعی زندانیان، -
<http://www.iranhumanrights.org/2011/03/secret-executions-march>

¹⁰¹ رادیو اروپای آزاد رادیو آزادی، مایکل هرشمن، فرشته جلالزی، افغان های زیر حکم اعدام در ایران مصیبت خود را شرح می دهند، 17 آپریل 2011؛

http://www.rferl.org/content/Afghans_On_Irans_Death_Row_Describe_Their_Plight/2016566.html

¹⁰² دفتر سازمان ملل در ژنو، کمیته حقوق بشر گزارش جمهوری اسلامی ایران را مورد بررسی قرار داد، 18 اکتبر 2011؛

http://www.unog.ch/unog/website/news_media.nsf/%28httpNewsByYear_en%29

9/35BC94050C100589C125792D00324F1F?OpenDocument

¹⁰³ ماده 32 می گوید: «احکام اعدامی که به موجب این قانون صادر میشود پس از تایید رییس دیوانعالی کشور و یا دادستان کل کشور قطعی و لازم الاجرا است.»

¹⁰⁴ عفو بین الملل، مقامات ایران باید به پنهانکاری در باره اعدام افغان ها پایان دهند، 9 مه 2010؛
<http://www.amnesty.org/en/news-and-updates/iranian-authorities-must-end-secrecy-surrounding-executions-afghans-2010-05-09>

¹⁰⁵ رادیو اروپای آزاد رادیو آزادی، مایکل هرشمن، فرشته جلالزی، افغان های زیر حکم اعدام در ایران مصیبت خود را شرح می دهند، 17 آپریل 2011؛

http://www.rferl.org/content/Afghans_On_Irans_Death_Row_Describe_Their_Pli_gh/2016566.html

¹⁰⁶ HRDAI، اعدام 9 نفر در زندان تایباد، 24 شهریور 1390

¹⁰⁷ RFERL، کابل از اعدام زندانیان افغان در ایران نگران شده است، 15 آپریل 2010؛
http://www.rferl.org/content/Kabul_Alarmed_By_Irans_Executions_Of_Afghan_Prisoners/2013239.html?page=2

¹⁰⁸ ICHRI، اعدام شهروندان نیجریه و غنا در زندان وکیل آباد، 4 نوامبر 2010،
<http://www.iranhumanrights.org/2010/11/executions-foreign-nationals/>

¹⁰⁹ نووینیت، راننده کامیون بلغار برای قاچاق مواد مخدر در ایران به حبس ابد محکوم شد، 9 نوامبر 2009،
http://novinite.net/view_news.php?id=109773

¹¹⁰ ساترن لیت نیوز، کارشناسان حقوق معتقدند تنها نوینوی می تواند او را نجات دهد،
http://www.southernleytetimes.com/Palima_Case_Begins.html

¹¹¹ کمیته حقوق بشر، نظریه عمومی شماره 32، ماده 14: حق برابری در دادگاه ها و محاکمه عادلانه،
<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G07/437/71/PDF/G0743771.pdf?OpenElement>

¹¹² ریک لاینز، مجازات اعدام برای جرایم مواد مخدر: نقض حقوق بشر بین المللی، انجمن بین المللی کاهش آسیب، 2007؛
<http://www.ihra.net/files/2010/07/01/DeathPenaltyReport2007.pdf>

¹¹³ راجر هود و کارولین هویل، مجازات اعدام: چشم انداز جهانی، نشر دانشگاه آکسفورد، چاپ چهارم، 2008، ص 347

¹¹⁴ کمیته حقوق بشر سازمان ملل (8 جولای 2005)، ملاحظات پایانی: تایلد، CCPR/CO/84/THA، بند 14؛ کمیته حقوق بشر سازمان ملل (29 اگوست 2007)، ملاحظات پایانی: سودان، CCPR/C/SDN/CO/3

¹¹⁵ گزارش گزارشگر ویژه اعدام های فراقضایی، فوری یا خودسرانه، فیلیپ آلتون، 29 ژانویه 2007، سند سازمان ملل A/HRC/4/20، بند 53؛
http://www.extrajudicialexecutions.org/application/media/A_HRC_4_20.pdf

¹¹⁶ گزارش گزارشگر ویژه اعدام های فراقضایی، فوری یا خودسرانه، فیلیپ آلتون، شورای حقوق بشر سازمان ملل 29 مه 2009، A/HRC/11/2/Add.1، بند 188

¹¹⁷ گزارش گزارشگر ویژه شکنجه و دیگر مجازات ها و رفتارهای غیرانسانی یا تحقیرآمیز، 14 ژانویه

2009، A/HRC/10/44، بند 66

¹¹⁸ دبیرکل، وضعیت حقوق بشر در جمهوری اسلامی ایران: نامه دبیر کل، A/66/374، 23 سپتامبر 2011، <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/512/18/PDF/N1151218.pdf?OpenElement> و وضعیت حقوق بشر در جمهوری اسلامی ایران: گزارش دبیر کل، A/66/361، <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/499/42/PDF/N1149942.pdf?OpenElement>

¹¹⁹ گزارش کمیته حقوق بشر، سند A/56/40 سازمان ملل، پیوست 2، نامه شماره 806/1998، تامپسن علیه سنت وینسنت و گرنادینز، 18 اکتبر 2000، بند 2-8. نیز نگاه کنید به گزارش کمیته حقوق بشر، سند A/57/40 سازمان ملل (جلد 2)، پیوست 9، نامه شماره 845/1998، کندی علیه ترینیداد و توباگو، 26 مارچ 2002

¹²⁰ گزارش گزارشگر ویژه اعدام های فراقضایی، فوری یا خودسرانه، فیلیپ آلتون، 29 ژانویه 2007، سند سازمان ملل A/HRC/4/20، بند 66؛ http://www.extrajudicialexecutions.org/application/media/A_HRC_4_20.pdf

¹²¹ گزارش گزارشگر ویژه اعدام های فراقضایی، فوری یا خودسرانه، فیلیپ آلتون، 29 ژانویه 2007، سند سازمان ملل A/HRC/4/20، بند 4؛ http://www.extrajudicialexecutions.org/application/media/A_HRC_4_20.pdf

¹²² برای مثال نگاه کنید به حکم کمیته قضایی شورای مشاوران سلطنتی در باره مجازات اعدام برای قتل در باهاماس که آن را «غیرقانونی و تحقیرآمیز» توصیف کرد و در نتیجه آن را خلاف قانون اساسی یافت (فورستر و ترونو دیویس علیه ملکه)، حکم لردهای کمیته قضایی شورای مشاوران سلطنتی (از دادگاه تجدید نظر باهاماس)، که در تاریخ 8 مارچ 2006 صادر شد (UKPC 10 (PC) (2006)). نیز نگاه کنید به گزارش گزارشگر ویژه اعدام های فراقضایی، فوری یا خودسرانه، فیلیپ آلتون، 29 ژانویه 2007، سند سازمان ملل A/HRC/4/20، بند 4؛ http://www.extrajudicialexecutions.org/application/media/A_HRC_4_20.pdf

¹²³ کمیته حقوق بشر، نظریه عمومی 6، بند 7

¹²⁴ گزارش گزارشگر ویژه اعدام های فراقضایی، فوری یا خودسرانه، سند سازمان ملل A/51/457، 7 اکتبر 1996، بند 111

¹²⁵ حق کمک کنسولی به افراد در معرض مجازات اعدام در کشور به جز کشور خودشان در حکم سال 2001 دیوان بین المللی دادگستری در مورد پرونده لاگران (آلمان علیه ایالات متحده امریکا) تشریح شد. این دادگاه تشخیص داد که با ندادن اطلاع به دو تبعه آلمانی در باره حقتشان به فرستادن پیام به نمایندگی کنسولی کشورشان طبق ماده 36، بند 1 (ب) کنوانسیون روابط کنسولی وین مورخ 24 اپریل 1963، ایالات متحده تعهدات خود بر اساس کنوانسیون را نسبت به آلمان و برادران لاگران نقض کرده است. دادگاه همچنین تشخیص داد که مقامات امریکایی باید در محکومیت و حکم اعدام بازنگری کنند. نگاه کنید به دادگاه بین المللی دادگستری، پرونده لاگران، آلمان علیه ایالات متحده امریکا، 27 جون 2001، <http://www.icj-cij.org/docket/files/104/7736.pdf>

¹²⁶ مجمع عمومی سازمان ملل، مجموعه اصول سازمان ملل برای حمایت از تمام اشخاص در هر شکلی از بازداشت یا زندان، که در قطعنامه 43/173 مجمع عمومی سازمان ملل به تاریخ 9 دسامبر 1988 تصویب شد؛ <http://www2.ohchr.org/english/law/bodyprinciples.htm>

چه در منازعه های پر سروصدا، چه در گوشه ای فراموش شده از جهان،
عفو بین الملل برای عدالت، آزادی و
عزت همگان مبارزه می کند و در پی
بر انگیختن حمایت عمومی به
منظور ساختن جهانی بهتر است.

شما چکار می توانید بکنید؟

فعالان در سراسر جهان نشان داده اند که مقاومت در برابر نیروهای خطرناکی که حقوق بشر را تهدید می کنند ممکن است. عضوی از این جنبش باشید. با کسانی که کالایشان ترس و تنفر است مبارزه کنید.

■ به عفو بین الملل بپیوندید و بخشی از جنبش جهانی مبارزه برای پایان دادن به نقض حقوق بشر بشوید. کمک کنید تغییری ایجاد کنیم.

■ برای پشتیبانی از فعالیت عفو بین الملل کمک مالی کنید.

همراه با هم می توانیم صدایمان را به گوش دیگران برسانیم.

من علاقمند به دریافت اطلاعات درباره عضویت در عفو بین الملل هستم.

نام

نشانی

کشور

پست الکترونیکی

مایلیم به عفو بین الملل کمک مالی کنم (کمک مالی به پوند، دلار و یورو دریافت می شود)

مبلغ

لطفاً از کارت من به شرح زیر برداشت کنید: ویزا ماستر کارت

شماره

تاریخ انقضاء

امضا

لطفاً این فرم را به دفتر عفو بین الملل در کشورتان ارسال کنید.

نشانی دفاتر عفو بین الملل را می توانید در این وبگاه بیابید:

www.amnesty.org/en/worldwide-sites

اگر در کشورتان دفتر عفو بین الملل وجود ندارد، این فرم را به نشانی زیر ارسال کنید:

Amnesty International, International Secretariat, Peter Benenson House,
1 Easton Street, London WC1X 0DW, United Kingdom

amnesty.org

من می خواهم
کمک کنم

معتاد به مرگ

اعدام به اتهام جرایم مواد مخدر در ایران

تعداد اعدام ها از اواسط ۲۰۱۰ در ایران به سرعت افزایش یافته است. تا ۸۰ درصد اعدام شدگان متهم به جرایم مواد مخدر هستند، یعنی جرایمی که در سطح بین المللی در ردیف "مهمترین جرایم" محسوب نمی شوند که برای آنها حکم اعدام صادر شود. صدها متهم به جرایم مواد مخدر در اعدام های پنهانی دسته جمعی و پس از محاکمه های به شدت ناعادلانه اعدام می شوند. اعدام شدگان اغلب از بخش های محروم جامعه هستند و در میان آنها مجرمان نوجوان هم بوده اند که اعدامشان مطلقاً در حقوق بین المللی ممنوع است.

این گزارش نشان می دهد که مقامات ایران از مجازات اعدام به عنوان راه حل فراگیر برای تمام بیماری های اجتماعی استفاده می کنند در حالی که هیچ دلیل قطعی در باره اثر مجازات اعدام در بازدارندگی از جنایت وجود ندارد. با وجود پیشینه طولانی اعدام متهمان جرایم مواد مخدر، مشکل مواد مخدر در ایران به رشد خود ادامه می دهد و قاچاق مواد مخدر از آن سوی مرزهای ایران هیچ نشانه ای از کاهش نشان نمی دهد.

این گزارش از مقامات ایران به تاکید می خواهد فوراً به استفاده از مجازات اعدام برای جرایم مواد مخدر خاتمه دهند و از جامعه بین المللی می خواهد اطمینان حاصل کنند که کمک به فعالیت های مبارزه با مواد مخدر ایران برای نقض حقوق بشر مورد استفاده قرار نگیرد.

amnesty.org

نمایه: MDE ۱۳/۰۹۰/۲۰۱۱
دسامبر ۲۰۱۱ (آذر ۱۳۹۰)

AMNESTY
INTERNATIONAL